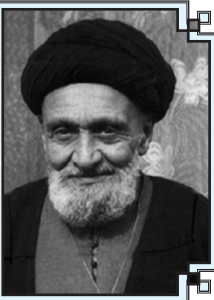

«...دعواهای ما دعوایی نیست که برای خدا باشد
... همه ما از گوشمان بیرون کنیم که دعوی ما برای
خدا است ما برای مصالح اسلامی دعا می کنیم...
دعوی من و شما و همه کسانی که دعا می کنند همه
برای خودشان است...»

امام خمینی (ره) - صحیفه امام، جلد ۱۴ صفحه ۴۷۹

مروری بر
مبارزات
آیت الله کاشانی
با آمریکا

سال سی و هفتم ♦ شماره ۲۴ ♦ شماره مسلسل ۱۵۴۲ ♦ نیمه دوم اسفند ماه ۱۳۹۵ ♦ قیمت: ۵۰۰ تومان

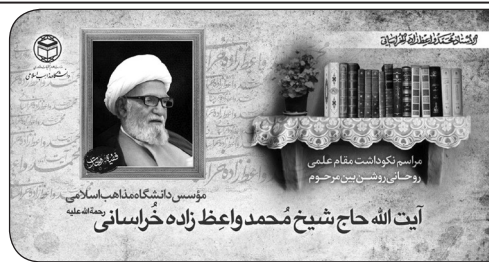
در راه وحدت و تقرب گامی ارزنده و برجسته از آیت الله واعظ زاده

سید هادی خسروشاهی

صفحه ۲

گزارشی از مراسم نکوداشت مقام علمی آیت الله واعظ زاده

صفحه ۷ و ۶

میزگرد تقرب در قاهره

حضور اینجانب در «قاهره» به عنوان مسئول «دفتر حفاظت منافع جمهوری اسلامی ایران» (که در دوران فترت و عدم رابطه سیاسی کامل، اداره امور نمایندگی سیاسی ایران در مصر را به عهده دارد) و استمرار اندیشه‌های «طلبگی» و «وحدت طلبانه»، سبب شد که به فکر احیای مجدد «دار التقرب» در قاهره باشم و برای نیل به همین منظور، ملاقات‌های مشروعی با شیوخ و علمای محترم الازهر انجام گرفت و برای اقدام به احیای اندیشه تقرب، به یاری خدا، نخستین همایش میزگرد «تقرب بین مذاهب اسلامی» در قاهره و با حضور شخصیت‌هایی چون: مرحوم شیخ سید محمد طنطاوی، (شیخ الازهر)، شیخ نصر فرید واصل (مفتی مصر) دکتر محمد حمدی زقزوق (از علمای الازهر و وزیر اوقاف) و دکتر عمر احمد هاشم (رییس دانشگاه الازهر) و شیخ محمود فرحات (از مجلس اعلای شیعه لبنان) و شیخ احمد بن مسعود السیابی (مفتی مسقط)، آیت الله محمد واعظ زاده، آیت الله شیخ محمد علی تسخیری و اینجانب (از ایران) تشکیل گردید و در این میزگرد یک روزه، مسائل بسیاری در راستای اهداف تقرب بین مذاهب اسلامی مطرح شد که اکنون، خلاصه‌ای از مباحث مطرح شده در این اجلاس، به مناسبت بزرگداشت آیت الله واعظ زاده در اختیار عموم قرار می‌گیرد.

البته بی تردید اگر همکاری جناب شیخ الازهر و دکتر حمدی زقزوق و دکتر عبدالصبور مرزوق (رییس مجمع البحوث الاسلامیه) و مفتی مصر نبود، تلاش این فقیر ثمره لازم را نمی توانست به دنبال داشته باشد، اما یاری خداوند و نیت‌های پاک و روابط برادرانه، سبب گردید که نخستین میزگرد در قاهره با موفقیت کامل همراه شود و ما، علیرغم همه مشکلات کنونی در جهان اسلام، همچنان امیدواریم که هر چند یک بار، میزگردها و یا سمینارهای مشابه دیگری با شرکت علمای همه بلاد اسلامی و همکاری الازهر شریف و دار التقرب قاهره و مجمع جهانی تقرب در تهران، در کشورهای اسلامی دیگر برگزار گردد و علمای محترم بلاد اسلامی بتوانند راهکارهای جدیدی برای پیشبرد اهداف، با توجه به توطئه‌های امپریالیسم و صهیونیسم بر ضد جهان اسلام و شیخون‌های فرهنگی بر ضد مسلمانان، در پیش پای امت اسلامی قرار دهند. این، تنها هدف ما از احیای اندیشه تقرب در قاهره بود و انتظار همکاری و تعاون در این امر بر و تقوا، تنها انتظاری است که از برادران و دوستان مسلمان ایرانی و غیرایرانی داریم...

ادامه در صفحه ۴

حرکت تقرب بین مذاهب اسلامی، در دهه چهل میلادی - دقیقاً در سال ۱۹۴۷ م - به همت استاد علامه، آیت الله شیخ محمدتقی قمی، که توسط مرحوم آیت الله بروجردی از ایران - قم - به قاهره اعزام شده بود، با همکاری شخصیت‌های بزرگ الازهر و معارف مصر و بعضی از علمای بلاد اسلامی دیگر، در قاهره تشکیل گردید و با نشر فصلنامه وزین و علمی «رسالة الاسلام» در تحکیم اندیشه تقرب و نشر اصول و مبادی همکاری بین مذاهب اسلامی، تلاش جهانی گسترده‌ای را آغاز کرد.

در پیدایش این حرکت که تحت عنوان: «دارالتقرب بین المذاهب الاسلامیه» از قاهره فعالیت خود را آغاز کرده بود، شخصیت‌هایی چون: شیخ المرافی، شیخ عبدالمجید سلیم، شیخ محمود شلتوت، شیخ حسن البنا، شیخ محمد محمد المدنی، شیخ عبدالعزیز عیسی، شیخ مصطفی عبدالرزاق از علمای مصر و الازهر، و آیت الله بروجردی، آیت الله شیخ عبدالحسین کاشف الغطاء، آیت الله سید محسن امین عاملی، آیت الله سید عبدالحسین شرف الدین، آیت الله سید هبة الدین شهرستانی، آیت الله شیخ محمد جواد مغنیه، آیت الله شیخ محمدتقی قمی (از علمای شیعه ایران و عراق و لبنان) و هم چنین شیخ امجدی الزهاوی و شیخ الوسی (از عراق) و حاج امین الحسینی (مفتی فلسطین) و شیخ علی مؤید (امام مذهب زیدی یمن) و... شرکت داشتند و در مدت فعالیت خود، توانستند در ایجاد حسن تفاهم بین بزرگان و علمای مذاهب اسلامی، گام‌های بس مفید و جاودانه‌ای را بردارند و در ایجاد وحدت اسلامی و رفع شبهات بین هواداران مذاهب اسلامی، نقش عمده و ارزشمندی را ایفا کنند.

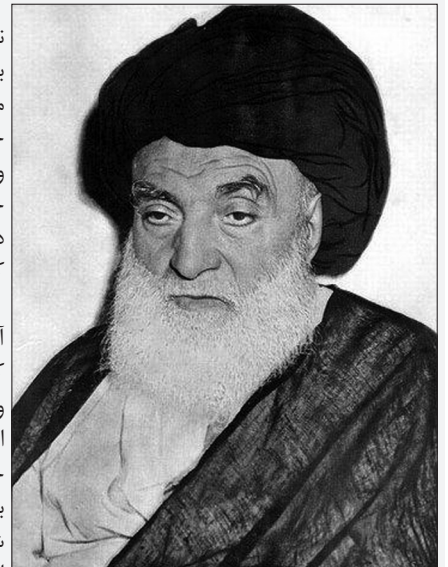
متأسفانه به علت شرایط سیاسی حاکم بر بعضی از کشورهای عربی - اسلامی! و تغییر حکومت‌ها و سرکوب حرکت‌های اسلامی در اکثر بلاد و درگذشت پیشتاژان و طلّیعه داران تقرب در کشورهای اسلامی - عربی و به ویژه، مرکزیت آن در قاهره، این حرکت اصلاح گرانه دچار رکود و سپس تعطیلی کامل گردید و در یک ربع قرن اخیر، در عمل، هیچ گونه فعالیت و کوششی نداشت.

پس از پیروزی انقلاب اسلامی در ایران، با تأسیس «مجمع جهانی تقرب مذاهب اسلامی» در تهران و شرکت جمعی از علمای مذاهب اسلامی در آن، حرکت نوینی آغاز شد، اما متأسفانه غیاب الازهر و عدم شرکت فعال علمای مصر در آن، نقطه ضعیفی بود که آثار منفی آن کاملاً در همه زمینه‌ها مشهود بود.

گزارشی از پیش کنگره نکوداشت آیت الله العظمی بروجردی؛

نگاه آیت الله العظمی بروجردی به وحدت از جایگاه فقهی بود

پیش کنگره بین‌المللی نکوداشت آیت‌الله العظمی بروجردی با عنوان «شکوه مرجعیت» ۱۹ اسفندماه با حضور مراجع عظام تقلید و شخصیت‌های برجسته حوزه و بیوت مراجع عظام در مدرسه علمیه امام کاظم (ع) برگزار شد. پیش کنگره نکوداشت آیت‌الله العظمی بروجردی که با حضور حضرات آیات و علما در مدرسه علمیه امام کاظم (ع) برگزار شد، حضرت آیت‌الله سبحانی به بررسی ابعاد مختلف اخلاقی آن مرجع عظام

تقلید پرداخت.

نگاه آیت‌الله بروجردی به وحدت از جایگاه فقهی بود

حجت‌الاسلام والمسلمین سید صادق محمدی در آغاز پیش کنگره نکوداشت آیت‌الله بروجردی (ره) گفت: در آستانه پنجاه و ششمین سال رحلت این مرجع بزرگ جهان اسلام قرار داریم که در عرصه فقه و فقاہت صاحب مکتب خاص بودند.

وی افزود: امام راحل در نامه‌ای به شیخ مرتضی حائری، آیت‌الله بروجردی را شیخ طوسی زمان معرفی می‌کنند؛ سید جمال گلپایگانی در وصف ایشان فرموده، این مرجع تقلید در عرصه عرفان از همه ما مقدم‌تر است.

دبیر علمی پیش کنگره نکوداشت آیت‌الله بروجردی اظهار کرد: رهبر انقلاب اسلامی ایشان را زمینه‌ساز نهضت و قیام روحانیت معرفی نموده‌اند؛ این مرجع بزرگ تأثیری غیر قابل توصیف در جهان اهل سنت و ادیان دیگر داشته است.

رئیس انجمن علمی اصول فقه حوزه بیان کرد: صدور فتاوی تاریخی رئیس دانشگاه الازهر شیخ شلتوت در این زمینه گواه است که ایشان چه اندازه در جهان اسلام دارای جایگاه بودند؛ این مرجع بزرگ، تقرب را به عنوان یک تاکتیک نگاه نمی‌کرد، بلکه از جایگاه قوی فقهی به این مقوله می‌نگریست.

محمدی گفت: ایشان هیچ‌گاه از اصول حقیقی مکتب تشیع عدول نکرد؛ ایشان در مساله تقرب در فکر تبئیت علمی از اهل‌بیت (ع) عصمت و طهارت بود که این مطلب نیز نیازمند تحلیل عمیق و مفصل است.

وی افزود: این پیش کنگره مقدمه‌ای برای برگزاری کنگره بین‌المللی که در آینده با مشارکت مجمع جهانی تقرب مذاهب اسلامی برگزار می‌شود؛ در این زمینه احیای تراث ایشان نیز در نظر گرفته شده است.

دبیر علمی پیش کنگره نکوداشت آیت‌الله بروجردی اظهار کرد: این پیش کنگره شامل چهار نشست علمی بود که نشست اول پیرامون «فقه و فقاہت» و دومین نشست علمی پیرامون «اصول فقه» بود که این نشست نیز با قرائت و نقد ۵ مقاله از سوی اساتید سطح عالی حوزه همراه بود.

زوایای پنهان زندگی و منهج فکری - سیاسی آیت‌الله بروجردی

رئیس انجمن علمی اصول فقه حوزه بیان کرد: نشست سوم با عنوان «علم رجال» برگزار شد و چهارمین نشست علمی نیز با عنوان «درایت اجتماعی، تربیتی و سیاسی» بود که در این دو نشست، چهار مقاله علمی قرائت شد و ابعاد شخصیتی این عالم بزرگ مورد واکاوی قرار گرفت؛ مجموع مقالات ارائه شده تا اوایل سال ۹۵، بیش از ۸۰ مقاله بود که ارائه مقالات در حال حاضر نیز ادامه دارد.

ادامه در صفحه ۳

گامی ارزنده و برجسته از آیت الله واعظ زاده

سید هادی خسروشاهی

اجتماع با شکوه و مهمی از رهبران جهان تشیع و تسنن در یک جا تشکیل نشده بود. این کنفرانس در مطبوعات مصر، ایران و منطقه عربی نیز بازتاب گسترده و قابل توجهی داشت.

آیت الله واعظ زاده دبیر کل «مجمع جهانی تقرب مذہب اسلامی»، در نامه‌ی به اینجانب اهمیت این بزرگداشت و ثمره آن را چنین بیان می‌کند:

۷۹/۱۱/۲۶

«حضرت حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای حاج سید هادی خسروشاهی دام ظلہ العالی، سفیر محترم جمهوری اسلامی ایران در کشور مصر.

با عرض سلام، صحت و سلامتی و مزید توفیقات شما را از خداوند متعال مسئلت دارم. با یک دنیا سپاس و تشکر از زحمات و ابتکارات جنابعالی در اعزام هیأت بلند پایه «ازهری» به ایران جهت شرکت در کنفرانس تکریم «آیت الله بروجردی» و «علامه شیخ محمود شلتوت» لازم است به اطلاع برساند که این کنفرانس دو روز در تهران و یک روز در قم به بهترین وجه برگزار شد و فضلا و مدرسین بزرگ قم از این کار بسیار تقدیر کردند. «آیت الله مکارم» و «آیت الله سبحانی» نیز همراه مفتی مصر و دیگران در قم صحبت کردند. «آیت الله مکارم» طی نامه‌ای از این کار تقدیر نموده است. گاهی به ما می‌گفتند همه کنفرانس‌های شما یک طرف و این کنفرانس یک طرف. پس از کنفرانس در مهرجان الوطنی عربستان در ریاض شرکت کردم، معلوم شد غالب حاضران خبر کنفرانس ما را شنیده

بسم الله الرحمن الرحيم

۱۸
۰۰۱۱۱۱۲۷

الأخ الفاضل مصلحة للشيخ / محمد واعظ زاده الخراساني
الأمين للعالم للمجمع العالمي للتقريب بين المذاهب الإسلامية
السلام عليكم ورحمة الله وبركاته. وبعد :

لقد تلتبت ببالغ الشكر والامتنان رسالتكم الكريمه التي تحمل كل معاني التقدير للأخز الشرفي
والوفد الذي حضر المؤتمر الدولي برئاسة فضيلة للشيخ / محمود عبد الغني عاشور وكيل الأزهر
الشريف وعضو مجمع البحوث الإسلامية وذلك لتكريم الامينين الجليلين الإمام البروجردى والإمام
الشيخ / محمود شلتوت شيخ الجامع الأزهر الشريف رجبهما الله رحمة ولسمة .

وقد حمل الوفد إلى مصر وتفرها الشريف من مناسكهم ومن المؤتمر ومن تولى إشراف
الإسلامية الشقيقة رئيسا وحكومة وقضا - في مصر - بنكم فتالي رئيسا وحكومة وشعبا كل الاحترام
والإعزاز والإكبار .

وهذا إن دل على شيء ليلما يدل على عبق الأخوة وصديق القودة والصلة القوية المتينة التي
تربط بلدينا ، وبين الأزهر الشريف والحوزات العلمية للثلاث الفرق الإسلامية بمذاهبها لمختلفة
التي تدرس بها ، والتي - براها كل منصف وكل مدرس قائم ومفكر وواع لاغ لها صلحة لكل زمن
ومكان .

نسال الله القلي التقدير لن يصفنا على خير دما نخمة ديننا ونخمة بلدينا ونخمة الامينين
الإسلامية والعربية والمسلمين في كل مكان من أرض الله .

ولفكم الله ومسد خللكم ،
ولسلام عليكم ورحمة الله وبركاته

شيخ الأزهر

محمد سيد طنطاوي

(مكتور / محمد سيد طنطاوي)

٠٠/١/٩٤

تحریر فی: ۲۹ من شوال ۱۴۲۱ هـ

موقعی: ۲۴ من بفر ۲۰۰۱ م

دوره: ۱۳۸۸ / ۱۳۸۹

شماره: ۱۱، ۱۲

تاریخ: ۱۳۸۸ / ۱۳۸۹

موضوع: تقرب بین المذاهب الإسلامية

موضوع: تقرب بین المذاهب الإسلامية

موضوع: تقرب بین المذاهب الإسلامية

موضوع: تقرب بین المذاهب الإسلامية

موضوع: تقرب بین المذاهب الإسلامية

موضوع: تقرب بین المذاهب الإسلامية

موضوع: تقرب بین المذاهب الإسلامية

موضوع: تقرب بین المذاهب الإسلامية

موضوع: تقرب بین المذاهب الإسلامية

موضوع: تقرب بین المذاهب الإسلامية

موضوع: تقرب بین المذاهب الإسلامية

موضوع: تقرب بین المذاهب الإسلامية

موضوع: تقرب بین المذاهب الإسلامية

موضوع: تقرب بین المذاهب الإسلامية

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله والصلاة والسلام على سيدنا رسول الله وعلى آله وصحبه ومن واه

محاحة الإمام الأكبر الدكتور محمد سيد طنطاوي شيخ الجامع الأزهر الشريف
الله في عمره وأيدته في مهمته

السلام عليكم ورحمة الله وبركاته وبعد:

لقد استقبلنا بكل سرور واحترام الوفد الكريم الذي شارك نيابة عنكم في المؤتمر
دولي لتكريم الاسمين الكبيرين: الاسام البروجردى والامانة الشيخ محمود شلتوت
سبحهما الله تعالى. هذا الوفد الكبير وتلك النخبة من الأزهرين برئاسة نائبكم الملاحة
شيخ محمود عبد الغني عاشور وساحة المفتي الدكتور فريد نصر واصل قد شرفوا
سرفوا الجمهورية الإسلامية كرسل للوحدة ودعاة للتقريب بين المذاهب الإسلامية،
بادونا كثيرا كثيرا وأعادوا علينا الذكريات الطيبة من قبل خمسين عاما ونتمنوا ابوابا
بيدة في العلاقات الأخوية بين الحوزة العلمية عندنا وبين الأزهر الشريف وكل ذلك
فضلكم علينا ذلك فضل الله يؤتيه من يشاء والله ذو الفضل العظيم.

وإني لا أجد كلمة تعبر عن عواطفني وشكري لساختمك الا الاعتراف بالميز.
كل الله لكم كمال الصحة وسوقور السادة وللازهر الشريف الازدهار والنجاح في
سائته العالمة وستبقى ذكريات هذا الملتقى مستمرة مشرة توثي أكليا كل حين باذن
والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته.

محمد واعظ زاده الخراساني
الأمين العام للمجمع العالمي
للتقريب بين المذاهب الإسلامية

مجمع جهانی تقرب مذہب

مجمع جهانی تقرب مذہب

مجمع جهانی تقرب مذہب

مجمع جهانی تقرب مذہب

مجمع جهانی تقرب مذہب

مجمع جهانی تقرب مذہب

مجمع جهانی تقرب مذہب

مجمع جهانی تقرب مذہب

مجمع جهانی تقرب مذہب

مجمع جهانی تقرب مذہب

مجمع جهانی تقرب مذہب

مجمع جهانی تقرب مذہب

مجمع جهانی تقرب مذہب

مجمع جهانی تقرب مذہب

مجمع جهانی تقرب مذہب

مجمع جهانی تقرب مذہب

مجمع جهانی تقرب مذہب

مجمع جهانی تقرب مذہب

مجمع جهانی تقرب مذہب

رهبر معظم انقلاب اسلامی حضرت «آیت الله خامنه‌ای» مدظله العالی در سال ۱۳۶۹ به دبیر کلی «آیت الله واعظ زاده خراسانی» در ایران تأسیس شد، فلسفه وجودی خود را استمرار راه آن دو بزرگوار دانسته و خود را ادامه وجودی دارالتقرب مصر می‌داند.

این مجمع به همت والای آیت الله واعظ زاده

مقدمه

حوزه علمیه قم و جامع الازهر در قاهره، در دو سوی عالم اسلام جایگاه ویژه‌ای در تبیین و شکل‌دهی اندیشه اسلامی در ابعاد مختلف آن: فقه، اصول، کلام و تفسیر و ... و رهبری توده‌های مسلمان به سوی جامعه آرمانی اسلام دارند.

هرگونه تحول و پیشرفت در افکار و اندیشه‌های حاکم بر این دو

حوزه بزرگ، به طور مستقیم بر کل جهان اسلام اثرگذار بوده و منشأ تحولات خواهد شد. همچنان که تحولات عظیم فکری حوزه علمیه قم عامل اصلی ظهور انقلاب شکوهمند اسلامی ایران در آغاز قرن پانزدهم هجری گردید.

در این میان، نقش رهبران فکری و اساتید بزرگ در ایجاد این تحولات بر کسی پوشیده نیست. تاریخ پرفراز و نشیب جوامع اسلامی و نقش علما و مراجع بزرگ در ایجاد نهضت‌ها و حرکت‌ها و تحولات بزرگ سیاسی و اجتماعی، نشان‌گویی از این واقعیت است.

در دوران معاصر و در یکی از حساسترین مقاطع تاریخ، بعد از جنگ جهانی دوم و تفرقه و تشتت در جهان اسلام، سقوط دولت عثمانی، اشغال ایران، ایجاد دولت جعلی و نامشروع اسرائیل و ... ظهور دو مصلح بزرگ در میان امت اسلامی و در این دو حوزه بزرگ و طرح دیدگاه‌های مصلحانه و مترقی از جانب آنان، مخصوصاً توجه جدی آنان به اصل قرآنی، «وحدت امت اسلامی» و تبیین مبانی علمی آن بر ساس کتاب و سنت، انتظار مسلمانان را

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله والصلاة والسلام على سيدنا رسول الله وعلى آله وصحبه ومن واه

محاحة الإمام الأكبر الدكتور محمد سيد طنطاوي شيخ الجامع الأزهر الشريف
الله في عمره وأيدته في مهمته

سأعرض سلام، صحت و سلامتی و مزید توفیقات شما را از خداوند متعال مسئلت دارم. با یک دنیا سپاس و تشکر از زحمات و ابتکارات جنابعالی در اعزام هیأت بلند پایه «ازهری» به ایران جهت شرکت در کنفرانس تکریم «آیت الله بروجردی» و «علامه شیخ محمود شلتوت» لازم است به اطلاع برساند که این کنفرانس دو روز در تهران و یک روز در قم به بهترین وجه برگزار شد و فضلا و مدرسین بزرگ قم از این کار بسیار تقدیر کردند. «آیت الله مکارم» و «آیت الله سبحانی» نیز همراه مفتی مصر و دیگران در قم صحبت کردند. «آیت الله مکارم» طی نامه‌ای از این کار تقدیر نموده است. گاهی به ما می‌گفتند همه کنفرانس‌های شما یک طرف و این کنفرانس یک طرف. پس از کنفرانس در مهرجان الوطنی عربستان در ریاض شرکت کردم، معلوم شد غالب حاضران خبر کنفرانس ما را شنیده‌اند و در آستانیز پوشش خبری خوبی داشته است.

من توسط آقای دکتر عاشور نامه تشکری همراه هدیه‌ای از شیخ زهری آقای دکتر سید طنطاوی فرستادم که فوراً پاسخ داد که هر دو برای شما می‌فرستاد پرونده‌های سفارت در رابطه با ایران باقی ماند.

آقای زاده کاردار مصر نیز بهمانی ابروندی به افتخار این هیئت داد که عده‌ای از بزرگان ایرانی هم در آن شرکت داشتند. من می‌نامای می‌خواهم ز وی تشکر کنم. چند کتاب هم به این مناسبت به عربی و فارسی چاپ شد که برای شما می‌فرستم.

دیروز آقای دکتر تیرانیان با تلفن احیانا تمکلی اخبار کنفرانس را در مطبوعات مصر خبر دادند. فیلا به خود حسرت‌هایی به آقای میرآفری گفته بودید انتظار دارم کلیه آن مطبوعات و امرا یا مافرسیند. نامه جناب آقای مفتی را به اطلاع رهبری معظم عواهم رسانید، بکبر برای آقای اختی فرستادم که گویا پیش از آن عاوم حج شده بودند.

سلام و تشکر اینجانب را به آقای شیخ ازهر و اعضای هیئت و نیز به آقای دکتر کسان ابو السجد ابلاغ نمایم.

والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته.

محمد واعظ زاده خراساني

دبیر کل مجمع جهانی تقرب مذہب اسلامی

مجمع جهانی تقرب مذہب

مجمع جهانی تقرب مذہب

مجمع جهانی تقرب مذہب

مجمع جهانی تقرب مذہب

مجمع جهانی تقرب مذہب

مجمع جهانی تقرب مذہب

مجمع جهانی تقرب مذہب

مجمع جهانی تقرب مذہب

مجمع جهانی تقرب مذہب

مجمع جهانی تقرب مذہب

مجمع جهانی تقرب مذہب

مجمع جهانی تقرب مذہب

مجمع جهانی تقرب مذہب

مجمع جهانی تقرب مذہب

مجمع جهانی تقرب مذہب

مجمع جهانی تقرب مذہب

اند و در آنجا نیز پوشش خبری خوبی داشته است. من توسط آقای «دکتر عاشور» نامه تشکری همراه هدیه‌ای برای شیخ زهری «آقای دکتر سید طنطاوی» فرستادم که فوراً پاسخ داد و من هر دو را برای شما می‌فرستم تا در پرونده‌های سفارت در رابطه با ایران باقی بماند.

ادامه در صفحه بعد

روایی، فتوایی و عملی تقسیم کردند؛ ایشان شهرت فتوایی را حجت می‌دانستند و می‌فرمودند که شهرت فتوایی عصر ائمه را قبول داشتند که این شهرت را نیز از روایات استکشاف می‌کردند.

آیت‌الله سبحانی گفت: قدرشناسی از دیگران، خصلت عالی دیگر ایشان بود، هنگامی که مطلبی را نقل می‌کردند، چنین گمان می‌کردیم که گویا این مطلب، منظور نظر خود ایشان است؛ معظم له سعی می‌کردند در نقل از دیگران هیچ کاستی در نقل نداشته باشند که این مساله حاکی از حق شناسی ایشان است.

استاد خارج فقه و اصول حوزه علمیه قم عنوان کردند: شناخت از عالم اسلام از دیگر وجود خاص شخصیتی ایشان است؛ این مساله شرط مرجعیت است، زیرا علمیت کافی نیست؛ آن عالم فقید شیعه می‌دانستند که شیعه برای رشد در جهان اسلام باید با حوزه اهل سنت نیز ارتباط داشته باشد.

آیت‌الله سبحانی اظهار کرد: هنگامی که آیت‌الله بروجردی دچار نقاهت شدند، اولین سؤالی که از اطرافیان کردند، این بود که شیخ قمی به قاهره رفته است یا خیر که این مساله نشان از اهمیت دادن ایشان به مساله تقریب بود؛ المختصر النافع مرحوم محقق از سوی ایشان در قاهره منتشر شد که در ظرف دو ماه تمام نسخ در بازار تمام شد که نشان می‌داد ایشان در انتخاب این مضامین چه دقتی داشتند.

معظم له بیان کرد: ایشان اولین فردی است که درهای دنیا و غرب را به روی حوزه باز کردند؛ ایشان مسجد عظیمی در اروپا ساختند که عظمت آن امروز نیز امروز محفوظ است و ایشان جهان غرب را با ایران و شیعه مانوس کرد.

ایشان گفت: آیت‌الله بروجردی نسبت به جهان اسلام به شدت غمخوار بودند؛ در سال ۱۳۲۷ شمسی اختلاف بزرگی بین هندی‌ها و مسلمانان شد که این کشور به دو قسمت پاکستان و هندوستان تقسیم شد در آن زمان کشتار عظیمی از مسلمانان انجام شد؛ ایشان در این خصوص بیانی‌های صادر کردند، توسط مرحوم اشراقی در حضور ایشان در فیضیه قرائت شد.

که ما را همواره در راه خیر و در خدمت به دین و کشورهای خود و در خدمت به دو امت اسلامی و عربی و همهٔ مسلمانان در هر کجای این کرهٔ خاکی خداوند، گرد آورد. خداوند شما را موفق و استوار بدارد. و السلام علیکم و رحمة الله و برکاته.

شیخ الازهر

دکتر محمد سید طنطاوی

۲۹ شوال ۱۴۲۱ هـ. ق/ ۲۴ ژانویه ۲۰۰۱ م.

...برگزاری کنفرانس بزرگداشت آیت‌الله بروجردی و شیخ شلتوت، که به همت و پی‌گیری مرحوم آیت‌الله واعظ زاده خراسانی تحقق یافت یکی از گام‌های ارزنده برجسته آیت‌الله واعظ خراسانی در راه وحدت بود و نشان دهنده نقش ایشان در ایجاد همکاری و وحدت عملی بین مذاهب اسلامی، به ویژه با مرکز علمی-فرهنگی الازهر بود...

نتایج این کنفرانس، در رسانه‌های جهان اسلام به ویژه مطبوعات مصر، انعکاس بسیار مطلوب و وسیعی داشت که گزارش کامل آن، همان ایام، توسط اینجانب در «قاهره» تهیه و تنظیم گردید و به «مرکز» ارسال شد که از نشر آن به علت طولانی بودن مطالب، خودداری می‌شود، به امید آنکه در فرصت مناسب دیگری، متن کامل آن انتشار یابد.

زحمات و خدمات آیت‌الله واعظ زاده را پاس می‌داریم و از خدای بزرگ مسئلت داریم که او را در جنت خلد خاص بندگان خود، جای دهد.

گزارشی از پیش کنگره نکوداشت آیت‌الله العظمی بروجردی؛

نگاه آیت‌الله بروجردی به وحدت از جایگاه فقهی بود

بعد کلامی و فلسفی، ایشان در حد بالایی بودند؛ بر اسفار و فلسفه و قواعد فلسفه کاملاً مسلط بودند؛ هنگامی که در سال ۱۳۲۸ شمسی مطلق مقید را تدریس می‌کردند، تقسیم ماهیات لایشرط و ... را به شکلی بیان کردند، گویا کتب فلسفی را امروز مطالعه کرده‌اند.

آیت‌الله سبحانی گفت: امام راحل در جلسات خصوصی از مقام فلسفی دو مرجع برای ما تعریف کردند، اول آیت‌الله شیخ محمدحسین اصفهانی و دوم آیت‌الله بروجردی بود؛ ایشان شاگرد آخوند کاشی و جهانگیرخان بودند؛ البته این مساله به این معنی نیست که ایشان همه آنچه در اسفار است را امضا کرده‌اند؛ آگاهی از مسائل فلسفی غیر از پذیرش تمام اموری است از غیر معصوم به ما رسیده است.

کلید رجالی آیت‌الله بروجردی

ایشان افزود: آیت‌الله بروجردی در زمینه رجال نیز صاحب سبک بودند؛ پیش از ایشان کمتر شاهد اجتهاد در زمینه رجال بودند؛ ایشان بیان می‌فرمود، قضاوت ما در خصوص افراد باید به شکل اجتهادی باشد؛ به عنوان مثال علی بن ابراهیم تلامذ و مشایخی دارد که این مساله نشان می‌دهد که وی در چه سطحی بوده است.

معظم له اظهار کرد: اگر انسان با حوصله‌ای رجال ایشان را به دقت نگاه کند در وهله اول نمی‌تواند بفهمد زیرا باید کلید رجال ایشان را بداند که همان اجتهاد است نه تقلید؛ فواید فراوانی در این سبک این عالم فقید وجود دارد که یکی از آن‌ها مساله واسطه است؛ ایشان طبقات راویان را به خوبی بیان کردند تا این سیر مشخص شود.

آیت‌الله سبحانی گفت: این سبک نه تنها درد را بیان می‌کند، بلکه درمان را نیز مشخص می‌کند؛

السلام علیکم و رحمة الله و برکاته. اما بعد:

با کمال خوشوقتی و احترام از هیئت گرانقدری که به نیابت از سوی حضرتعالی در کنگرهٔ بین المللی بزرگداشت دو امام بزرگ: «امام بروجردی» و «علامه شیخ محمود شلتوت» (رحمة الله علیهما) شرکت کرد، استقبال کردیم. این هیئت بزرگ و آن نخبه از علمای الازهر به ریاست نایب شما علامه «محمود عبدالغنی عاشور» و جناب مفتی «دکتر فرید نصر واصل» به ما و به جمهوری اسلامی ایران به عنوان پیام آوران وحدت و فراخوانان تقریب مذاهب اسلامی، بسی افتخار دادند و دیدارهای بسیار پرباری داشتند و خاطرات پنجاه سال پیش را در ذهنمان زنده کردند و درهای تازه‌ای در روابط برادرانه حوزه علمیه در اینجا و ازهر شریف گشودند که جملگی به برکت فضل جنابعالی بود که آن هم «ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء و الله ذو الفضل العظیم»

من واژه‌ای که بیانگر احساسات و سپاسم از این همه محبت جنابعالی باشد نمی‌یابم و به ناتوانی خویش اعتراف می‌کنم. از خداوند متعال برای شما کمال صحت و سلامت و سعادت و برای «ازهر شریف» شکوفایی و موفقیت روزافزون در رسالت جاودان خود را مسئلت دارم؛ ییاد و خاطره این نشست همچنان باقی خواهد ماند تا آن شاء الله شاهد ثمرات پربار آن باشیم.

و السلام علیکم و رحمة الله و برکاته.

محمد واعظ زاده خراسانی

ادامه از صفحه اول

وی افزود: تأسیس دبیرخانه دائمی جهت برگزاری نکوداشت، همایش، کنگره‌های حوزوی، جهت شناساندن بزرگان و اندیشمندان سترگ و عظیم حوزوی و همچنین اختصاص یک روز از ایام سال به عنوان علم اصول و فقه و فقهات، دو پیشنهادی است که در این راستا می‌تواند به توسعه علوم حوزوی و بزرگان حوزه تأثیرگذار باشد.

سخنان حضرت آیت‌الله سبحانی:

حضرت آیت‌الله شیخ جعفر سبحانی در پیش کنگره نکوداشت آیت‌الله العظمی بروجردی گفت: سخن گفتن در خصوص مقامات رجال متناسب با بعد واحد زندگی است؛ مثلاً اگر کسی بخواهد درخصوص نجاشی سخن بگوید، این کار آسان است، چون ایشان بعد واحدی دارد.

ایشان افزود: لیکن در این میان شخصیت‌هایی هستند که دارای ابعاد مختلف می‌باشند؛ جمع کردن همه این ابعاد در یک جا مشکل است؛ شیخ مفید از نظر تاریخی، کلامی، فقهات و نقل به حدی بزرگ است که نمی‌توان در خصوص ایشان به راحتی سخن گفت، این عالم جلیل‌القدر شخصیتی چون سید مرتضی را پرورش داد که کتاب امالی ایشان پس از ده قرن محفوظ است.

معظم له اظهار کرد: آیت‌الله بروجردی از جمله بزرگانی است که در چند بعد مختلف، صاحب سبک و جایگاه بودند؛ هر بعد زندگی ایشان نیازمند کنکاش و بحث مجزا است.

حضرت آیت‌الله سبحانی ادامه داد: از نظر ادبی، ایشان استاد مسلم ادب بودند؛ در تمام درسی که خدمت ایشان حضور داشتیم، حتی یک بار نیز کلمه‌ای را بر خلاف قواعد تکلم نمی‌کردند؛ اگر کسی نیز نامه و مکتوبی به ایشان می‌نوشت، مصر بودند که کسی در این مکاتبات مشکل ادبی نداشته باشد.

معظم له افزود: ایشان نامه‌هایی به شیخ الازهر نوشتند و مطالبی که در خصوص وضعیت هند و پاکستان بیان کردند، نشان می‌دهد که به ادب قدیم و جدید به خوبی احاطه داشتند.

استاد برجسته حوزه علمیه قم اظهار کرد: در

ادامه از صفحه قبل

«آقای رفاعة» کاردار مصر - در تهران - نیز میهمانی آبرومندی به افتخار این هیئت داد که عده‌ای از بزرگان ایرانی هم در آن شرکت داشتند. و من طی نامه‌ای می‌خواهم از وی تشکر کنم. چند کتاب هم به این مناسبت به عربی و فارسی چاپ شد که برای شما می‌فرستیم.

دربروز «آقای دکتر تبرائیان» با تلفن اجمالاً انعکاس اخبار کنفرانس را در مطبوعات مصر خبر دادند، قبلاً هم خود حضرت‌تعالی به «آقای میرآقایی» گفته بودید. انتظار دارد کلیهٔ آن مطبوعات را برای ما بفرستید. نامهٔ جناب آقای مفتی را به اطلاع رهبری معظم خواهم رسانید، یک بار برای «آقای اختری» فرستادم که گویا ایشان پیش از آن عازم حج شده بودند.

سلام و تشکر اینجانب را به آقای شیخ ازهر و اعضای هیئت و نیز به «آقای دکتر کمال ابوالمجد» ابلاغ نمایید.

و السلام علیکم و رحمة الله و برکاته

محمد واعظ زاده خراسانی

دبیر مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی» آیت‌الله واعظ زاده، در همین راستا، نامه‌ای هم خطاب به جناب طنطاوی، شیخ الازهر نوشته و توسط اینجانب به ایشان فرستاده بود. که متن آن چنین است:

حضرت مستطاب امام بزرگ آقای «دکتر محمد سید طنطاوی» شیخ جامع الازهر شریف. مدالله فی عمره و ایده فی مهمته.

میزگرد تقریب در قاهره

سید هادی خسروشاهی

انتساب به خداوند متعال.

در این مناسبت خجسته، اکنون می‌بینیم که پس از این موفقیت بزرگ، چه در مورد این کنفرانس و یا تلاش‌های قبلی علمای بزرگ در زمینه تقریب بین مذاهب فقهی اسلامی، به رهبری شیخ محمود شلتوت و حضرت امام بروجردی از ایران، تأسیس «مکتب تقریب»، به عنوان واقعیتهای انجام شده درآمده است.

علماء سپس از طریق ارتباط علمی و همکاری جهت اجرای عملی این مهم، به این حرکت ادامه دادند تا اینکه نتایج مبارک مصوب در «کنفرانس تهران» به دست آمد و شیخ الازهر با هموار کردن همه راه‌ها، هیأتی به نام الازهر برای شرکت در این

حکایت کرده است. بدین ترتیب، خداوند را سپاس می‌گوییم که بین ما اختلافی پیرامون اصول وجود ندارد و اگر باشد در فروع است.

اگر اختلاف در غیر فروع پیدا شود، باید مطالب را روشن سازیم و تبیین کنیم و با گفت و گو و مباحثه همدیگر را نصیحت کنیم و مادام که نیت‌ها پاک و مقصودها صحیح است، قطعاً به مورد توافق همگانی می‌رسیم، زیرا خداوند متعال تبیین فرموده که یکی از سنت‌های تغییر ناپذیر الهی این است که پاداش نیکوکاران نزد خداوند محفوظ خواهد بود.

کنفرانس تهران و تقریب...

مصر - مفتی مصر دکتر نصر فرید واصل: بسم الله الرحمن الرحیم، و الحمد لله رب العالمین، و

بلکه میان پیروان یک مذهب، چه بسا اختلاف پیدا شود، اما این اختلافات در امور فرعی - اجتهادی است. هر انسانی نظری دارد و این امر ثابت، در کلیه مذاهب اسلامی مشهود است، ولی همه ما به عنوان مسلمانان - الحمدالله - گواهی می‌دهیم که: «خدا یکی است و محمد پیامبر اوست» - لا اله الا الله و محمداً رسول الله - ما به خداوند و فرشتگانش و کتب آسمانی و پیامبران الهی و روز واپسین و به قضا و قدر، ایمان داریم.

بنابراین، برگزاری این میزگرد به معنای آن نیست که ما در اصول اختلاف داریم، بلکه به معنای آن است که بگوییم ممکن است «اجتهاد» یک انسان با اجتهاد انسانی دیگر متفاوت باشد و

از راست به چپ: آیت الله تسخیری، آیت الله واعظ زاده، آیت الله سید هادی خسروشاهی، آقای عبدالله قمی سمت چپ: شیخ سید محمد طنطاوی (شیخ الازهر)، شیخ فرید نصر واصل (مفتی)، دکتر حمیدی زقزوق

کنفرانس اعزام نمود. این کنفرانس در دل‌های همه ما - علمای مصر و هیأت مصری - و علما و ملت برادر ایران و ملت جمهوری عربی مصر، تأثیر بسیار نیکویی بر جای گذاشت و تمام یخ‌های متراکم از دوره‌های پیشین و پیدا شده در سایه استعمار غرب و شرق را که برای تفرقه اندازی میان امت اسلامی در جهت تحقق اهداف خود به وجود آمده بود، آب کرد.

آری، این کنفرانس تأثیر فراوانی داشت و نشان داد که ما نه تنها در اعتقادات و شریعتی که داریم اختلافی با یکدیگر نداریم بلکه بر سر یک هدف واحد، ایدئولوژی واحد، دین واحد و شریعت واحد، بلکه بر سر یک مذهب فقهی واحد نیز که با اصول و اعتقادات صحیح ارتباط دارد، تلافی می‌کنیم؛ ولی تفسیر در زمینه اجرای عملی، چه بسا به تبع شرایط زمان و مکان و متناسب با هر عصر، متفاوت باشد که آن هم در جهت تحقق هدف مطلوب، یعنی ادامه حیات امت اسلامی است که به عنوان امتی میانه، با حکمت و موعظه نیکو به پرستش خداوند دعوت می‌کند.

از این رو، من فکر می‌کنم اصل موضوع تقریب بین مذهب اکنون به یاری خدا تحقق یافته است، ولی آن چه لازم است، تقریب میان افکار امت اسلامی و علمای آن از نظر خط مشی و رویه ای است که به وسیله آن بتوانند منازعه، چند دستگی و اختلاف را از میان بردارند، زیرا این منازعه، موجب تفرقه و پراکندگی مسلمانان به صورت فرقه‌ها و احزاب شده تا آن جا که مسلمانان، چه در مسائل مربوط به بخش دینی و چه موضوعات بخش روشنگری، با یکدیگر به ستیز و دعوا می‌پردازند.

اسلام اختلاف مذاهب را یک اصل در اندیشه اسلامی می‌داند. پیامبر (ص) این واقعیت را تصویب کرد، وقتی فرمود: «هر کس اجتهاد کند و اجتهادش درست باشد، دو پاداش می‌گیرد و هر کس اجتهاد کند و اجتهادش نادرست باشد، یک پاداش می‌گیرد.» بنابراین اختلاف آرای فقهی یا وجود مذاهب گوناگون از نظر درک و برداشت

الصلاة والسلام علی اشرف المرسلین سیدنا محمد و علی آله و صحبه و من اهتدی بهدیه الی یوم الدین. موجب خوشوقتی این جانب است که در این روز خجسته با مشیت و توفیق الهی در این هیأت گرمی در این میزگرد علمی خجسته حاضر باشم. موضوع بحث میزگرد تقریب بین مذاهب فقهی است. در این جلسه علمی، بهترین علمای امت اسلامی و در رأس آنان امام اکبر شیخ الازهر و جناب استاد دکتر محمود حمیدی زقزوق وزیر اوقاف و امور اسلامی جمهوری عربی مصر و علامه شیخ محمد علی تسخیری و جناب شیخ محمد واعظ زاده از کشور برادر جمهوری (اسلامی) ایران و سفیر کشور برادر جمهوری ایران، عالم بزرگوار، برادر عزیز سید هادی خسروشاهی و استاد محمود مراد صاحب دعوت، در این میزگرد خجسته، حضور دارند.

در چارچوب فعال کردن این میزگرد خجسته، برای تکمیل استفاده فراوانی که از خلال این کنفرانس علمی اسلامی بزرگ در جمهوری عربی مصر، یعنی کنفرانس «تجدید در اندیشه اسلامی» به دست آمد و پس از موفقیت بزرگ این کنفرانس، بنده فکر می‌کنم موضوع این میزگرد، در واقع بخش عملی نتایج کنفرانس مذکور است، برای اینکه هدف تقریب میان علمای امت اسلامی در همه جای این جهان و تقریب میان افکار امت اسلامی درباره امور دینی و دنیوی و تلاش جهت گردآوری هر آن چیزی است که به مصلحت مسلمانان در همه جای دنیا مربوط می‌شود، آن هم برای تحقق هدفی والاتر، یعنی وحدت مسلمانان و پایبندی آنان به اعتقادات و شریعت اسلامی و همزمان، ارتباط آنان با تمدن دنیا در جهت گسترش اسلام با حکمت و موعظه نیکو، - آن چنان که خداوند متعال اراده کرده است. مسلمانان باید در این مسیر حرکت کنند تا عدالت، تسامح، انسانیت و صلح میان همه افراد بشر تحقق یابد زیرا همه به یک پدر و مادر منسوب هستند و در انسانیت با یکدیگر برابرند و فرقی میان هیچ کدام نیست، مگر با تقوا و

این اجتهاد را در بین پیامبران و حکیمان و امامان و علما، به طور اخص می‌بینیم.

در قرآن کریم می‌خوانیم: «و داود و سلیمان إذ یحکمان فی الحرث إذ نفثت فیه غنم القوم و کنا لحکمهم شاهدین ففهمناها سلیمان و کلا اتینا حکماً و علماً». وقتی به کتب تفسیر مراجعه می‌کنیم، سخنان ارزشمندی درباره تفسیر این دو آیه می‌یابیم که خلاصه آن این است: مردی زمین کشاورزی داشت و مردی دیگر صاحب گله ای از گوسفندان بود و شبانگاه، گوسفندان مرد گله دار، در زمین مرد کشاورز به چرا پرداختند و کشتزار او را خراب کردند. او نزد داوود پیامبر آمد و ماجرا را برای او تعریف کرد. حضرت داوود حکم داد که در ازای خرابی کشتزار مقداری از گوسفندان به مرد کشاورز واگذار شود. به هنگام خروج طرفین دعوا، به حضرت سلیمان برخورد کردند و ماجرا را برای او هم تعریف کردند. ایشان گفت: «اگر مسئله دست من بود، حکم دیگری صادر می‌کردم.» سپس حضرت سلیمان طرفین را نزد پدر خویش می‌برد و به ایشان می‌گوید: «ای پیامبر خدا، آیا چنین حکمی صادر کرده‌ای؟» حضرت داوود پاسخ می‌دهد:

«آری» سلیمان می‌گوید: «اگر کار در دست من بود، حکم دیگری صادر می‌کردم.» حضرت داوود می‌دهد: «نظر من این بود که گوسفندان را به کشاورز می‌دادم تا از آنها برای مدتی بهره برداری کند، یا اینکه به مرد گله دار تکلیف می‌کردم که یک بار دیگر زمین را کشت کند و اگر کشتزار به آن چه قبلاً بود، یعنی به زمان قبل از خرابکاری گوسفندان باز می‌گشت، کشتزار را به مرد کشاورز و گوسفندان را به مرد گله دار واگذار می‌کردم.» در این جا حضرت داوود می‌گوید: «حکم همان است که تو بیان می‌کنی.»

بنابراین اختلاف درباره امور اجتهادی از جمله موضوعاتی است که قرآن کریم از زبان برخی پیامبران و از زبان برخی حکیمان و صالحان، آن را

ادامه از صفحه اول
لازم به یادآوری است که کارهای اجرایی این همایش برای آنکه پوشش خبری کافی داشته باشد، از طرف الازهر و ما، به عهده اداره روزنامه معروف و مهم «الاهرام» واگذار شد که برادر مکرم جناب محمود مراد مسئولیت آن را از طرف «الاهرام» به عهده گرفت و همه سخنان مطرح شده در جلسه را، در دو شماره روزنامه «الاهرام» منتشر ساخت و در مقدمه گزارش، چنین نوشت: «الاهرام» امروز پرونده «تقریب مذاهب اسلامی» را می‌گشاید، با این باور که اسلام دین عقل است و با متغیرهای زمان و مکان سازگاری دارد. تعمیق و گسترش مفاهیم صحیح دین مبین و تصحیح اشتباهات، امری لازم است. این اشتباهات گاهی به سرحد ارتکاب گناه و پاشیدن بذر فتنه و اختلاف میان مسلمانان می‌رسد و آنان را به صورت احزاب و فرقه‌های متخاصم در می‌آورد که هر کدام مدعی می‌شود که فقط او به تنهایی نماینده اسلام است! و دیگران را «کافر» می‌خواند و خون آنها را مباح می‌شمارد و به خونریزی دعوت می‌کند، همان طور که امروزه در پاره ای از کشورها شاهد آن هستیم. بنابراین مسئله اختلاف برای امت اسلامی خطر دارد و در حالی که فرض بر این است که مسلمان با مسلمان، در یک وحدت واقعی نزدیک شود، می‌بینیم که از یکدیگر دور می‌شوند و حتی در برابر هم سنگر می‌گیرند!

به همین دلیل، به این موضوع توجه کرده و این پرونده را باز می‌کنیم تا تلاش‌های تقریب بین مذاهب و یا به تعبیر دیگر، «پیروان این مذاهب» را فعال نماییم بی آنکه برخی از علما را که عهده دار رهبری دینی هستند، از مسئولیت ارائه تفسیر نادرست میرا بدانیم، در حالی که وظیفه آنها با این رویه تعارض دارد، زیرا اسلام همواره نور علی نور بوده است!

با این مفهوم و هدف، این میزگرد با هماهنگی «شورای عالی امور اسلامی» - مجمع البحوث الاسلامیه - پس از توافق با دکتر محمود حمیدی زقزوق - وزیر اوقاف - و تأیید پرشور امام اکبر، شیخ الازهر و بعد از ملاقات‌های مکرر با طرف ایرانی و دارالتقریب در «قاهره» برگزار شد. اینک گفت و گوهای این میزگرد را منتشر می‌کنیم. در بخش پایانی این گفت و گوها به تصمیماتی - نه مصوبه‌هایی - در زمینه دعوت به تقریب و تحقق عملی و علمی آن اشاره خواهد شد. «الاهرام» قاهره

وحدت در اصول، اجتهاد در فروع

شیخ الازهر (دکتر سید محمد طنطاوی): بسم الله الرحمن الرحیم... انسان احساس خوشبختی فراوان و خشنودی عمیق معنوی می‌کند و در واقع دلش باز می‌شود وقتی خودش را میان برادران و همکاران خود می‌بیند. این حضور به خاطر لذت زودگذر نیست، بلکه ما همگی برای خدمت به دین مان و امت اسلامی مان، دیدار می‌کنیم.

قرآن کریم تبیین کرده که یکی از دلایل آفرینش انسان‌ها آشنایی آنها با یکدیگر است: «یا ایها الناس انا خلقناکم من ذکر و انثی و جعلناکم شعوباً و قبائل لتعارفوا إن اکرکم عندالله اتقاکم». قرآن کریم امت اسلامی را یک امت واحده توصیف می‌نماید: «إن هذه امتکم امة واحدة أنا ربکم فاعبدون» و در آیه دیگر خداوند می‌فرماید: «إنما المؤمنون اخوة».. برای این تلافی و دیدار، همین افتخار بس است که بر محبت، مودت، دوستی و آشنایی می‌افزاید.

البته تقریب و نزدیکی مذهب اسلامی از امور واقعی و حقیقی است، زیرا اختلاف بر سر یکی از پایه‌ها و ستون‌های دین یا یکی از اصول دین نیست،

بین مذاهب اسلامی» را با شرکت جمعی از علمای «مذاهب اسلامی: بلاد مختلف تأسیس کرد؛ اما من شخصا بر این باورم که در نبود مصر و الازهر، نمی توانیم وظیفه مان را در قبال ملت های مسلمان در تمام جهان، آن طور که لازم است و به طور کامل به انجام برسانیم.

هم چنین اعتقاد دارم که ما هم چنان به تقریب نیاز مبرم داریم و اتفاقاتی که مثلا در پاکستان و افغانستان روی می دهد، یعنی ترور شخصیت های مذهبی برجسته، یعنی علمای فرقه های اسلامی به دست متعصبان مذهبی، هم اکنون پیش روی ماست. بر همین اساس - اختلاف موجود - ثابت می کند که جهان اسلام به «دارالتقریب» و حرکت تقریب نیاز دارد و به خواست خدا مخصوصا از مصر و ایران، برای تقریب میان پیروان مذاهب، باید کارش را آغاز کند.

من پیشنهاد می کنم که این «میزگرد» دبیرخانه ای ایجاد کند برنامه کاری داشته باشد و پیشنهادهای مشخصی ارائه شود و سرآغاز میزگردهای دیگری درباره تقریب بین مذاهب محترم اسلامی باشد و جناب دکتر شیخ طنطاوی در برگزاری آن نظارت کنند و هر یک از ما، در چارچوب اهداف دارالتقریبی وظیفه ای را در کشور خویش بر عهده بگیریم.

هم چنین پیشنهاد می کنم که دارالتقریب انتشار مجله ارزشمند و مشهور «رسالة لاسلام» را از قاهره آغاز کند، چون این مجله نقش ویژه ای در میدان روشننگری فکری و معرفی مذاهب فقهی اسلامی، بر عهده داشت و فکر می کنم که اکنون برای تقویت روابط میان تمام کشورهای اسلامی، نشر مجدد آن اهمیت خاصی دارد و با توجه به چالش هایی که امروز جهان اسلام با آن روبه روست، یک ضرورت اساسی به شمار می آید. البته ما آمادگی کامل داریم که در قبال این طرح و پیشنهاد، وظیفه مان را انجام دهیم و با جدیت و تعهد تلاش کنیم.

محمود مراد: گفت و گو تاکنون اشتباهی ما را بازتر کرد! مضافاً اینکه جناب آقای خسروشای سفیر ایران - در قاهره - پیشنهادهای مشخصی را درباره ضرورت احیا یا تأسیس دارالتقریب بین مذاهب ارائه کردند و مسئولیت این امر را بر عهده شیخ الازهر گذارند. در واقع بنده ضمن ستایش از این پیشنهاد، عرض می کنم که واقعاً اگر با گفت و گوی تمدن ها و گفت و گوی بین ادیان سر و کار داریم، باید یک مرجع واحد برای تقریب وجود داشته باشد و با سازمان ها و نهادهای تقریب بین مذاهب در هر کشور اسلامی، همکاری و همفکری داشته باشد و از خلال آن، نخبگان موجود در «کمیته مرکزی» که نماینده مرجعیت هستند، با یکدیگر هماهنگی کنند تا مراکز موجود در جهان اسلامی، مکمل همدیگر باشند. باید گام های عملی و دیدگاه های روشن تر در بین مردم کوچه و بازار ایجاد کنیم، زیرا همان گونه که گفته شد، در پاکستان و افغانستان عملیات های تروریستی مشکوک از این یا آن مذهب انجام می گیرد. پیشنهاد بنده همین است و نظر، نظر شماست.

اختلاف مذاهب، رحمت الهی

مصر - دکتر احمد عمر هاشم (رئیس دانشگاه الازهر): در واقع این دیدار از مهم ترین دیدارهاست (با توجه به حضور امام اکبر و دکتر وزیر و مفتی و آقایان علمای اهل سنت و شیعه)، زیرا ما در واقع در این مرحله ای که امتان از سر می گذرانند، نیاز مبرم به تقویت و بلکه یکپارچگی عقیدتی، فکری، علمی و رفتاری داریم؛ زیرا اینها زیربنای وحدت صفوف مسلمانان است.

ادامه در صفحه بعد

نشان داده است.

اجتهاد یکی از مهم ترین نشانه های انعطاف پذیری می باشد، بنابراین اسلام با اجتهاد موافقت کرد و از این رو دعوت به وحدت، دعوت به اتحاد، موضع گیری عملی در عین اختلاف نظر است و این یک امر طبیعی است.

به مرحله سوم می پردازم و می گویم: گر این روند به عنوان غنای فکری و مشارکت تمدنی است، پس چرا در گذر تاریخ این همه اشک و خون جاری شده است؟ چرا در طول مسیرمان با این ضربات خشن و کشنده رو به رو شده ایم؟

فکر می کنم اگر دلایل را خلاصه کنیم، دو عامل ظاهر می شود: یکی به علما و مجتهدان و دیگری به سایر قشرها مربوط می شود. عامل دیگر، از این تنگ نظری و تعصب سوءاستفاده کرد. این عامل دیگر، همان مصالح حکمرانان و خودکامان است که از تاریخ ما گذر کردند و این تاریخ را زخمی

علمای الازهر در کنگره بین المللی آیت الله بروجردی و شیخ محمود شلتوت

و خونین نمودند و میان تنگ نظری حکمرانان و برخی عوام، با منافع شخصی حکمرانان سرکوب گر، همکاری پدید آمد و آنان اختلاف مذهبی - تمدنی زیبا را به اختلاف مذهبی زشت و فرقه گرایی کشنده مبدل کردند که رودهایی از اشک و خون از همه ما گرفته است!

سوال چهارم: بنابراین، چگونه تقریب بین مذاهب و موضع گیری واحد را تحقق بخشیم؟ در این جا فکر می کنم راهی که باید در پیش بگیریم «راه گفت و گو» است.

گفت و گو باید در فضایی آرام صورت بگیرد نه در فضایی نگران کننده. در فضایی که فریضی ها پیامبر (ص) را به دیوانگی متهم می کردند، پیامبر (ص) نمی گفت: من دیوانه نیستم، به دلایل اینکه اولاً، ثانیاً، ثالثاً و ...، بلکه دگرگون سازی فضای جار و جنجال و گشودن راه تعقل را خواستار می شد. سپس می فرمود: به خانه هایمان بازگردید... سپس بیندیشید... «و ما صاحبکم بمجنون». بدین جهت، قرآن روش جالبی برای گفت و گو و شرایط آن ارائه کرده است که فکر می کنم راه صحیح برای رسیدن به نتیجه مطلوب، باشد.

ضرورت احیای حرکت تقریب

ایران - سید هادی خسروشاهی: در واقع اساتید گرامی و در طلایع آنها جناب شیخ الازهر به واقعیت های وضع موجود در صحنه اشاره کردند و آن اینکه در اصول، میان مذاهب اسلامی، اختلاف و تفاوتی وجود ندارد. اما اختلاف پیش آمده در فروع فقهی، یک امر اجتهادی است و از زمان پیامبر (ص) واقع شده است و البته این امر، موجب غنای هر چه بیشتر گنجینه فقه اسلامی می شود.

واقعیت این است که مصر با دانشگاه الازهر از شصت و پنج سال پیش نقش بزرگ و ویژه ای در اتحاد مسلمانان در چهارچوب تقریب بین مذهب اسلامی ایفا کرد. توافق نخستین برای تأسیس دارالتقریب در سال ۱۹۳۷ میلادی، در دوران مرحوم شیخ مراغی به وجود آمد، البته تأسیس رسمی آن، در سال ۱۹۴۷ صورت گرفت؛ ولی متأسفانه این کانون عملاً از ۲۵ سال پیش در مصر تعطیل شده است.

ایران پس از پیروزی انقلاب اسلامی، وظیفه خود را در این زمینه انجام داد و «مجمع جهانی تقریب

النبيين و آله الطاهرين و صحبه الكرام ... قبل از هر چیز بر خود لازم می بینم به شیخ بزرگمان، شیخ الازهر و برادر بزرگوار دکتر زرقوق و هم چنین برادر عزیزمان جناب مفتی به خاطر موقعیت کنفرانس بین المللی اسلامی تبریک بگویم. این کنفرانس یکی از سنت های مسلمانان را احیا کرده تا هر سال گرد هم آیند و مسائل حیاتی خویش را بررسی کنند. به همه شما تبریک می گویم و امیدوارم این سنت استمرار یابد.

استاد محمود مراد سؤال مهمی را مطرح کردند: «مسئله چیست؟» در واقع وقتی علمای ما پیرامون مسئله ای به بحث می نشینند، به اصطلاح اصل موضوع مورد بحث را روشن می کنند، تا یکی از طرف ها به سمت چیزی و طرف دیگر، به سی چیز دیگری نرود و هر کدام برخلاف حقیقت، چیزی را اثبات و چیز دیگری را نفی نکنند. البته این جلسه ما، جلسه همدلی و جلسه گفت و گو است نه جلسه

منازعه، ولی مایلیم به سنت علما و بزرگان در مسیر فقهی اجتهادی مان، اشاره کنم.

منظور از تقریب چیست؟

در واقع اگر شبهات موجود را بزداييم، موضوع و محور بحث روشن می گردد. ما خواستار نزدیکی افکار هستیم. از هر اندیشه ای می خواهیم اندیشه دیگری را درک کند. ما می خواهیم اندیشه را از سرچشمه آن برگزیریم و آرای دیگران را از منابع و طرق خودشان بشناسیم. می خواهیم همگان بر نقاط مشترک فیمابین تأکید کنند تا با یکدیگر کار کنند و برای تعمیق آن همکاری نمایند و در آن چه مورد اختلاف واقع می گردد، همدیگر را معذور بدارند، همان گونه که مرحوم استاد شیخ حسن البنا گفته است.

ما در واقع معنای ذوب کردن را مدنظر نداریم و نمی خواهیم مذاهب در یکدیگر ذوب شوند، زیرا مذاهب افاضات بزرگی هستند که اندیشه اسلامی را نمایان می سازد و نشان دهنده چشم انداز گسترده ای است. به همین دلیل ما خواهان ذوب کردن نیستیم. هم چنین چیره ساختن را نمی خواهیم! یعنی نمی خواهیم مذهبی را بر مذهبی دیگر چیره سازیم تا بگوئیم که این مذهب قوی تر از آن مذهب است، خیر! نه ذوب کردن و نه چیره ساختن را، بلکه تقریب را برای تحقق تفاهم بیشتر می خواهیم تا در نتیجه دست ها در دست های دیگر گذارده شود و موضوع عملیات یکسان و مورد نظر را که امام شیخ الازهر، بدان اشاره کرده اند، اتخاذ کنیم تا امتی واحد، چه در محقق نمودن خویشتن خویش و چه در رویارویی با دشمن مان، باشیم.

قرآن کریم به رویاری با چالش ها اشاره کرده و می فرماید: «و الذين كفروا بعضهم اولياء بعض لا تفعلوا، تكن فتنة في الأرض و فساد كبير». حال به سؤال دیگری در مورد ریشه های شرعی تقریب می پردازیم، یعنی چگونه به این موضع گیری، پایه و اساس شرعی می بخشیم؟ فقها می گویند پایه و اساس روشن است و جناب «مفتی» اشاره کردند که اسلام نسبت به تحولات آینده، پیش بینی های لازم را کرده است و برای احکام ثابت، احکام ثابت قرار داده، ولی با توجه به متغیرهای زمانی و مکانی، برای جذب و مهار این متغیرها، از خود انعطاف

واقعیتی است که شریعت و اندیشه اسلامی به آن ایمان دارد و پیامبر (ص) نیز به آن ایمان آورده و به یارانش آموخته است و مسلمانان پی در پی از یکدیگر آن را آموخته اند تا اینکه استعمار وارد شد و خواست بین مسلمانان تفرقه ایجاد کند و تلاش کرد اختلاف در این برداشت های فکری را، اختلاف در اصول عقیده وانمود کند و خلط می بحث شد و اختلاف در اجتهاد مذهبی و دستیابی به حقیقت شرعی، طبق دلیل شرعی، به اختلاف در زمینه مذاهب اسلامی یا مذاهب کلامی مبدل شد و در اینجا منشأ اختلاف به وجود آمد. پس آنجا لازم است، این است که دلایلی را که به اختلاف افکار و برداشت های مسلمانان انجامیده و موجب جفا افتادن مذاهب فقهی و تبدیل آن به چیزی شبیه به مذاهب کلامی شده است، جست و جو کنیم. پیروان این مذاهب یعنی عامه مردم نیز دچار اختلاف شدند و این به عرصه سیاسی یا فرهنگی سرایت پیدا کرد و بر کل امت اسلامی تأثیر گذارد و استعمارگر با سوء استفاده از موقعیت، به فکر ایجاد تفرقه افتاد و هیبه همین دلیل، پیامدهای منفی و زشت جنگ مسلمان با برادر مسلمان را همان گونه که میان عراق و ایران اتفاق افتاد و یا میان عراق و کویت رخ داد، مشاهده کردیم.

وحدت امت، عبادت حق

ایران - شیخ محمد واعظ زاده: از شرکت همه شما در این میزگرد مهم تشکر می کنم و به همه شما از صمیم قلب خوش آمد می گویم. البته این اهتمام و توجه شما برای حمایت از فرایض الهی است. ما مسلمانان در هر زمان، به ویژه در این برهه، باید به وحدت امت اسلامی توجه کنیم تا به این سخنان خداوند متعال را که می فرماید: «ان هذه امتكم امة واحدة و أنا بكم فاعبدون» لبیک بگوئیم. خداوند متعال در این آیه میان وحدت امت و پرستش خداوند، ربط داده است.

آری وحدت امت، مهم ترین تکلیف الهی بر عهده ما به شمار می آید، زیرا امت را در جایگاه مناسبی در بین امت ها قرار می دهد. بنابراین بحث درباره پشتوانه عزت امت اسلامی امری ضروری است، زیرا در اختلاف و افراط گرایی امت جز ضرر و زیان چیزی وجود ندارد.

برادران علماء، ارتباط نزدیکی با آن سازمان بزرگ که «دارالتقریب بین المذهب الاسلامیه» خوانده می شد، داشتند و نیز با مشایخ بزرگ که جماعت تقریب بین مذاهب اسلامی را تشکیل دادند و در رأس آنان دو امام بزرگوار که - هر دو شیخ الازهر بودند - یعنی: مرحوم شیخ عبدالمجید سلیم و مرحوم شیخ محمود شلتوت و شخصیت های دیگری که در تأسیس دارالتقریب شرکت داشتند ارتباط داشتند. به ویژه دو امام با خلاص، علامه شیخ عبدالعزيز عیسی و شیخ محمد محمد المدنی و نیز استاد بزرگ ما امام آیت الله بروجردی.

بنده اندیشه تقریب بین مذاهب را از مجله رسالة الاسلام (که به نظرم بهترین مجله اسلامی است که تاکنون منتشر شده است) آموختم. اولین شماره این مجله برای مرحوم پدرم رسید و من بارها آن را خواندم تا اینکه مفاهیم بلند آن را از بر و حفظ کردم. همین چنین افتخار داشتم با علامه شیخ محمدتقی قمی - دبیر کل دارالتقریب در قاهره - که تمام کارهای دارالتقریب را انجام می داد، همیشه ملاقات داشته باشم.

در پایان عرض می کنم ادیان و یا مذاهب، برجسته ترین مصادق این فرموده الهی هستند: «ألم تر كيف ضرب الله مثلا، كلمة طيبة كشجرة طيبة أصلها ثابت و فرعها في السماء تؤتي أكلها كل حين بإذن ربها» دین مانند درختی ثابت و تغییر ناپذیر است و مذاهب شاخه های متعدد آن که بدون محدودیت و بی نهایت بارور می شود... همان گونه که امت هر روز تا روز واپسین، نیاز مداوم به آنها دارد.

مسئله چیست؟

ایران - شیخ محمد علی تسخیری: بسم الله الرحمن الرحيم و الصلاة و السلام علی محمد سید

علم صائب و عمل صالح از ویژگی‌های این عالم بزرگوار بود. ایشان عمر خویش را در آموختن، قلم زدن و تلاش برای حفظ وحدت و تشکیل امت واحده صرف کرد/ نوع قرائت مرحوم واعظ زاده از اسلام قرائت ناب و آموزنده بود و این شخصیت در تنویر افکار جامعه نقش کلیدی داشت.

به گزارش اجتهاد، مراسم نکوداشت مقام علمی آیت‌الله حاج شیخ محمد واعظ زاده خراسانی، محقق و متفکر اسلامی معاصر، مؤسس فقید دانشگاه مذاهب اسلامی و نخستین دبیر کل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی، دوشنبه ۱۶ اسفندماه، در محل سالن همایش شهید ماموستا شیخ الاسلام دانشگاه مذاهب اسلامی تهران برگزار شد.

در این مراسم که با حضور جمعی از علما، اندیشمندان، پژوهشگران، دانشجویان و خانواده آن مرحوم برگزار شد، حجت‌الاسلام والمسلمین سید ابراهیم رئیسی، تولیت آستان قدس رضوی، حجت‌الاسلام والمسلمین احمد مروجی، معاون ارتباطات حوزوی دفتر مقام معظم رهبری، آیت‌الله محسن اراکی، دبیر کل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی و مولوی اسحاق مدنی از علمای اهل سنت به ایراد سخنرانی پرداختند.

در ابتدای این مراسم پس از قرائت قرآن و سرود جمهوری اسلامی ایران پیام تصویری از سوی آیت‌الله نوری همدانی در دیدار با رییس و اعضای هیات علمی دانشگاه مذاهب اسلامی پیرامون ابعاد شخصیتی، تاریخی و علمی آیت‌الله واعظ زاده پخش شد.

نوع قرائت آیت‌الله واعظ زاده از اسلام، ناب و آموزنده بود

حجت‌الاسلام والمسلمین محمدحسین مختاری رئیس دانشگاه مذاهب اسلامی در ابتدای مراسم ضمن خوش آمدگویی به حضار گفت: آیت‌الله واعظ

ادامه از صفحه قبل

پس ما نیاز مبرم به تقریب دارم. ما همگی مسلمان و یکتاپرستیم. اگر دیدگاه‌هایی باشد، می‌توانیم در آنها تلاقی کنیم، به این معنا که منبع قانونگذار و احکم سالامی یکی است و اختلافی بر سر آنها، میان مسلمانان و نه میان هیچ یکی از پیروان مذاهب نیست. اختلافی بر سر کتاب خداوند متعال (قرآن کریم) و اینکه سنت صحیح پیامبر دومین منبع قانونگذاری اسلامی پس از قرآن کریم است، وجود ندارد.

بنابراین در مورد چگونگی قانونگذاری اسلامی اختلافی نیست و اگر خود تکالیف دینی را بررسی کنیم، می‌بینیم که از نظر اعتقادی ما به خداوند، دین اسلام و پیامبر (ص) ایمان داریم و به فرشتگان، کتب الهی، پیامبران الهی، رز واپسین و قضا و قدر، ایمان داریم و اختلافی در این موارد نداریم.

در عبادت‌هایی که به وسیله آن به خدا نزدیک می‌شویم و خداوند ما را مکلف به انجام آنها کرده است، از جمله:

نماز، زکات، روزه و حج و... اختلافی نیست. معاملات، روابط و اخلاق نیز همین طور. بنابراین از امور مورد اختلاف چه چیزی می‌ماند؟ تصر می‌کنم امور مورد اختلاف به دو بخش تقسیم می‌شود: مسائل فرعی، که آسان است و به یاد می‌آوریم که وقتی خلیفه وقت به امام مالک دستور داد که این مسعود و ابن عباس را رها کند و به سوی میانه علم روی بیاورد و کتابی تألیف کند، مالک کتاب «الموطأ» را تألیف کرد و مردم

گزارشی از مراسم نکوداشت مقام علمی آیت‌الله واعظ زاده

که در امت است جامعه را به اهداف مقدس خود باید نزدیک کند.

رئیس‌ی افزود: در این رابطه آنچه که اهمیت دارد یکپارچگی است که باید وجود داشته باشد و آهنگ مخالفت حرکت امت را کند و شتاب به سوی فتح قله‌ها را با مشکل روبرو می‌کند. اعتقاد به خدا و نبی اسلام (ص) از اعتقادات مشترک است که باید بر آن‌ها تکیه کرد چون این هدف مقدس دارای دشمن است و دشمن‌شناسی همواره باید در ذهن انسان هدفمند باشد تا بتواند دشمن را در مقابل خود ببیند و به مسائل اختلافی بین خود نپردازد.

استاد درس خارج حوزه علمیه مشهد با بیان اینکه پرداختن به مسائل وحدت‌آفرین در میان علمای شیعه سابقه طولانی دارد با اشاره به کتاب

خلاف شیخ طوسی که به این موضوع پرداخته گفت: فسق، تکفیر، تهمت‌زدن و تشتت از ثمرات اختلاف است. با کرسی‌های آزاداندیشی، اجتهاد تمدن‌ساز، تحقیق و تفحص می‌توان ثمرات وحدت را مهیا کرد.

تولیت آستان قدس رضوی افزود: وحدت تاکتیک نیست که بگوییم نیاز امروز ماست بلکه یک راهبرد است همان‌گونه که در سیره امیرالمؤمنین و همه معصومین حفظ امت واحده اسلامی را همواره در نظر داشته‌اند بنابراین اقتضای امروز و فردای جامعه

عالم بزرگوار بود. ایشان عمر خویش را در آموختن، قلم زدن و تلاش برای حفظ وحدت و تشکیل امت واحده صرف کرد.

وی با اشاره به اینکه وحدت به عنوان یک ضرورت، راهبرد و استراتژی باید مطرح باشد افزود: لازمه این امر اتکاء و توجه به پیشگامان این مسیر است و بر پایه پیشینه محکم و قوی می‌توان آینده محکمی را رقم زد.

رئیس‌ی تصریح کرد: دشمنان اسلام اختلاف و تفرقه را یکی از راهبردهای اساسی خود برای حکومت در جوامع اسلامی می‌دانند و همواره تلاششان برای تفرقه‌افکنی در میان امت اسلامی زیاد است و متأسفانه در این مسیر افرادی ناآگاه، جاهل و گاه غرض‌ورز و خودخواه به اختلافات دامن می‌زنند و باعث موفقیت آن‌ها در جاهایی شده‌اند. تولیت آستان قدس رضوی با بیان اینکه امت واحده از واژگان قرآنی است، گفت: امت از حیطة لغوی اَمَم است و عنصر اول این واژه مقصد و هدف است که در درون امت باید وجود داشته باشد. جامعه و امت اسلامی مقصد و هدفش خدا و معاد است و معتقدان به دین و ارزش‌های دینی مقصدشان خدا و بازگشت به سوی اوست. دومین عنصر این واژه پویایی و حرکت است و در آن ایستایی جایی ندارد.

وی در تبیین سوم واژه اَمَم گفت: عبارت است از امام و مقتدای ملت که با بهره‌گیری از ظرفیت‌هایی

زاده خراسانی شخصیت جامع الاطرافی داشت و در اغلب علوم اسلامی توانمند بود. آثار و اندیشه‌های ناب ایشان گویای این مطلب است. به همین دلیل می‌توانیم ایشان را جزو طلایه داران تبلیغ بنامیم، شخصیتی که در برابر قرائت‌های سطحی به جد مقابله و اسلام را آن‌طور که باید و هست به جامعه معرفی کرد.

وی افزود: نوع قرائت ایشان از اسلام قرائت ناب و آموزنده

بود و این شخصیت در تنویر افکار جامعه نقش کلیدی داشت. بنده قبل از فوت ایشان زمانی که در قم بودم نامه‌ای با دستخط خودشان دریافت کردم. این نامه به صورت عادی و پستی به دست من رسید و محتوای آن هم از این قرار بود که از تولید محصولات تقریبی پژوهشگاه تقدیر و تشکر

کرده بودند و من با دیدن این نامه بسیار شگفت زده شدم چون هیچ وقت فکر نمی‌کردم که نامه‌ای با دستخط ایشان به دست من برسد. امیدواریم برگزاری این مراسم نکوداشت در راستای تقویت تفکر ناب ایشان باشد.

علم صائب و عمل صالح از ویژگی‌های آیت‌الله واعظ زاده بود

حجت‌الاسلام والمسلمین سید ابراهیم رئیسی در مراسم نکوداشت آیت‌الله واعظ زاده، اظهار داشت: علم صائب و عمل صالح از ویژگی‌های این

میزگرد تقریب در قاهره

کنگره بین المللی آیت الله بروجردی و شیخ محمود شلتوت

از آنها، راه هدایت اند و هر کدام می‌خواهند به سوی خدا حرکت کنند» پس تا وقتی در اصول، قانونگذاری‌ها و متن قرآن کریم با سنت پیامبر (ص) برخوردی نباشد، اختلافی نیست و اختلاف آسان و ساده و حداکثر پیرامون این دور می‌زند که چه چیز بهتر و مقدم تر است؟

بخش دوم که مهم تر است - چه بسا اتفاق بیفتد یا گمان می‌رود که بر آن اختلاف وجود دارد - مسائل اصلی است که گمان می‌کنم می‌توان در آن به تقریب روی آورد. به این معنا که وقتی در این جا دور یک میز جمع می‌شویم و هر یک اسناد و دلایل خود را ارائه می‌کنیم، چه بسا به هم نزدیک تر شویم، یعنی به نظریه یکدیگر متقاعد شویم. تقریب نیاز به سن نیت

با این کتب همراهی نشان دادند. خلیفه خواست تمام امت را ملزم به تبعیت از این کتاب کند، ولی نویسنده کتاب امام بزرگوار «مالک» با آن مخالفت کرد و گفت: «نه... ای امیر مؤمنان!» یعنی با الزام مردم به یک نظر و یک کتاب مخالفت ورزید و گفت: «یاران پیامبر (ص) در کشورهای اسلامی پراکنده شدند و هر کدام نظر خود را داشتند که با دیگری متفاوت بود، پس بگذار مردم متناسب با عصر و زمان و مکان خود، رفتار کنند. البته تا وقتی که برخلاف قرآن کریم یا احادیث پیامبر (ص) رفتار نکرده اند.»

مالک سپس این عبارت را بیان کرد: «اختلاف علما رحمت الهی بر این امت است. هر کدام آن چه را صحیح می‌داند، می‌بیند و هر کدام

حسن ظن دارد که موجود است و به عدم تحجر یا تعصب، احتیاج دارد که موجود است، در این صورت فکر می‌کنم مسئله میسر خواهد بود، به ویژه اینکه مرحله ای که امت ما و جهان اسلام و اندیشه اسلامی در آن به سر می‌برد، آکنده از چالش‌هایی است که دشمنان اسلام علیه اسلام به وجود آورده اند و یکپارچگی ضروری است. اگر دشمنان ما متحد می‌شوند و در دوران گروه بندی‌های بزرگ به سر می‌برند، بهتر آن است که مسلمانان یکدل و یکپارچه باشند. حتی اگر در پاره ای مسائل اختلافی که به نظر برسد ممکن است مانع ایجاد کند، می‌توان آن را پشت سر گذاشت تا این تقریب مورد نظر که خیر و صلاح و سعادت امت در آن است، انجام شود.»

... این بود خلاصه ای از بیانات شخصیت‌های معروف و برجسته الزهر شریف و گفتارهای آیت الله محمد واعظ زاده خراسانی و آیت الله شیخ محمدعلی تسخیری در میزگردی که با حضور علماء شیعه و سنی مطرح گردید و اکنون، جهان اسلام، با توجه به شرایطی که دشمنان به وجود آورده اند و گروه‌های تروریست تکفیری را بر جان و مال و ناموس همگان مسلط ساخته‌اند، نیاز مبرم وجدی برای تشکیل میزگردهای مشابه دارد تا راه رجال بزرگی چون آیت الله بروجردی، شیخ محمود شلتوت، شیخ محمد سید طنطاوی، آیت الله شیخ محمد واعظ زاده خراسانی و دیگران در راستای ایجاد وحدت اسلامی و خنثی سازی توطئه‌های دشمنان اسلام، استمرار یابد. باذن الله.

بازیابی خواهد کرد.

آیت‌الله واعظ زاده به معنای واقعی وحدت طلب بود

مولوی اسحاق مدنی از علمای برجسته اهل سنت در این مراسم نکوداشت، گفت: خداوند هنگام خلقت انسان به او علم عطا کرد به همین سبب مسجود فرشتگان قرار گرفت.

عضو شورای عالی مجمع تقریب افزود: مرحوم آیت‌الله واعظ زاده خراسانی از علم کافی برخوردار بودند وی در زمینه‌های مختلف تاریخ اسلام، مسائل روز، علم کلام، فقه و تفسیر آثاری را از خود به یادگار گذاشتند که بیانگر فضیلت ایشان است.

مولوی اسحاق مدنی، بیان داشت: مسلمانان از نظر علمی عقب نیستند چرا که در زمینه علوم اسلامی مورد نیاز بشریت تألیفات زیادی را ارائه کرده‌اند.

این عالم اهل سنت بیان داشت: مرحوم آیت‌الله واعظ زاده خراسانی در خانواده‌ای علم پرور دیده به جهان گشودند طوری که هرگاه ایشان را مشاهده می‌کردیم در حال مطالعه بودند. یکی از ویژگی‌های برجسته مرحوم واعظ زاده خراسانی تواضع ایشان بود و سادگی جزء دستورات زندگی‌اش بود.

مولوی اسحاق مدنی از علمای برجسته اهل سنت، گفت: مرحوم آیت‌الله واعظ زاده خراسانی عالمی بودند که به معنای واقعی وحدت امت اسلامی را طلب می‌کردند و تمام علمای اهل سنت نیز همین برداشت را داشتند. هیچ‌گاه نسبت به گفته‌های مخالفان اظهار ناراحتی نکردند و در این مرام خود تا لحظات پایان عمر ثابت قدم ماندند.

قابل‌ذکر است، در پایان این مراسم که با حضور علما، اساتید، شخصیت‌های تقریبی و خانواده آیت‌الله واعظ زاده خراسانی، از کتابخانه دانشگاه مذاهب اسلامی که به نام آیت‌الله واعظ زاده مزین شده، رونمایی شد.

آیت‌الله واعظ زاده در راه تقریب از هیچ کوششی دریغ نکرد

حجت‌الاسلام والمسلمین احمد مروی معاون ارتباطات حوزوی دفتر مقام معظم رهبری با تقدیر از برگزاری این مراسم نکوداشت، گفت: آن‌گونه که شایسته مقام علمی آیت‌الله واعظ زاده بود از او تجلیل نشد و باید بیش از این عالم بزرگوار به جامعه معرفی می‌شد.

رئیس شورای نمایندگان ولی‌فقیه در مناطق قومی در ادامه اظهار داشت: مرحوم واعظ زاده یکی از پرورش یافتگان حوزه علمیه خراسان هست که این حوزه از حوزه‌های مهم علمیه جغرافیای شیعه است و به برکت وجود مرقد مقدس ثامن الحجج(ع) این حوزه سترگ و عظیم آثار و بزرگانی را تقدیم جامعه اسلامی کرد و شیخ طوسی، شیخ طبرسی، محقق سبزواری، شیخ حر عاملی در دوران سابق و مقام معظم رهبری آیت‌الله خامنه‌ای و آیت‌الله واعظ زاده از پرورش یافتگان این حوزه بزرگ می‌باشند.

مروی در ادامه با اشاره به خصوصیات آیت‌الله واعظ زاده خراسانی، اظهار داشت: جامعیت در علوم مختلف فقه، رجال، کلام، تفسیر و... و سرآمدی ایشان در همه علوم، تواضع و فروتنی آن بزرگوار و دوری از شهرت، پرکاری و نشاط فوق العاده، زمان‌شناسی آن بزرگوار و حضور به موقع ایشان در عرصه تقریب از جمله ویژگی‌های آیت‌الله واعظ زاده بود.

معاون ارتباطات حوزوی دفتر مقام معظم رهبری افزود: عرصه تقریب عرصه سخت و پرچالشی است و عرصه‌ای است که هم از خودی‌ها و هم غیرخودی‌ها با چالش مواجه است؛ اما ویژگی ترس از خدا داشتن و عمل‌گرایی که در وجود آیت‌الله واعظ زاده بود باعث شد ایشان در این راه از هیچ کوششی دریغ نکنند.

وی با بیان این که دغدغه مصلحان اسلام تقریب و وحدت بوده است، تأکید کرد: آنچه باعث پیشرفت اسلام شد، وحدت بود و آنچه امروز برای جامعه اسلامی باید در صدر برنامه‌های علما و فرهیختگان قرار گیرد این مسئله است؛ با وحدت و اتحاد، جهان اسلام جایگاه، تمدن و شکوه خود را

دور می‌کند تفرقه می‌باشد.

دبیرکل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی بیان داشت: عالمان همان‌طور که منبع اختلاف می‌توانند باشند باید با دوری از این وضعیت وظیفه یکپارچه‌سازی جامعه اسلامی را بر عهده بگیرند کما این که عمده مشکلات جامعه اسلامی از آغاز تاکنون پراکندگی و تفرقه بوده است و نه تنها جامعه اسلامی بلکه چالشی که جوامع پیش از اسلام را تهدید می‌کرد پراکندگی بود پس احیای دین و جنبش بازگشت به اسلام که از آن به عنوان «بیداری اسلامی» تعبیر می‌کنیم در جامعه اسلامی ایجاد شد و در انقلاب اسلامی ایران به اوج رسید.

اراکي در ادامه خاطر نشان کرد: با پیروزی انقلاب اسلامی، انرژی نهفته‌ای جامعه اسلامی را تبدیل به یک جریان بزرگ نمود و این جریان امروز فعال است و از اندونزی در شرق جهان اسلام تا مراکش در غرب آن را تحت تأثیر این جنبش عظیم کرده است.

عضو مجلس خبرگان رهبری افزود: اصلی‌ترین راه رسیدن به این جنبش عظیم وحدت اسلامی است و آنچه می‌تواند ساختار واقعی جهان اسلام را احیا کند وحدت امت اسلام است؛ بدون شک پرچم‌داران وحدت، امام(ره) و مقام معظم رهبری هستند و پیش از آنجا نیز آیت‌الله بروجردی این وظیفه مهم را بر عهده داشت؛ آیت‌الله واعظ زاده نیز از پیشگامان این عرصه بود و نام ایشان در کنار وحدت و تقریب جاودانه خواهد ماند.

دبیرکل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی با تأکید بر لزوم پرداختن به نظریه جدید تمدن سازی اسلامی در عصر نوین، افزود: وحدتی که بزرگان ما بر آن تأکید داشته و دارند، یک شعار سیاسی و مصلحت اجتماعی صرف نیست بلکه وحدت جامعه اسلامی ساختار تمدن نوین اسلامی را تبیین می‌کند.

رئیس هیئت‌امنانی دانشگاه مذاهب اسلامی افزود: ما به امت واحده اسلامی به عنوان یک هدف دوردست نگاه نمی‌کنیم بلکه ضرورت تاریخ ما را به آن نقطه در آینده نزدیک رهنمون خواهد ساخت و هم‌اکنون علائم اجماع و اتفاق را در جوامع اسلامی مشاهده می‌کنیم و علما اتفاق نظر دارند که وحدت جوامع اسلامی مهم‌ترین ضرورت عصر امروز جوامع اسلامی است.

اراکي در پایان ضمن تقدیر از دکتر مختاری رئیس دانشگاه مذاهب برای برگزاری این مراسم نکوداشت، گفت: از خدای متعال برای آیت‌الله واعظ زاده آرزوی رحمت الهی می‌کنیم و امید است بتوانیم از دستاوردها و آثار ایشان به بهترین نحو بهره‌برداری کنیم.

در بحث وحدت اقتضای امروز یا فردا جامعه مطرح نیست بلکه یک بحث استراتژیکی است.

رئیس با اشاره به حدیث امام رضا (ع) که کلمه توحید را هم‌وزن توحید کلمه دانسته‌اند و در فرمایش خود در کنار کلمه توحید از توحید کلمه استفاده کرده‌اند، گفت: این موضوع نشان‌دهنده اهمیت حفظ وحدت و اتحاد در جامعه اسلامی است که امروز تسنن آمریکایی و تشیع انگلیسی هر دو در حال تخریب آن هستند.

تولیت آستان قدس رضوی در بیان شخصیت آیت‌الله واعظ خراسانی تصریح کرد: ایشان بسیار انسانی کوشا و خستگی‌ناپذیری در مسیر علمی بودند و ملالت و ناراحتی در مقابل سخنانی که گاهی بر علیه ایشان در مسیر وحدت مطرح می‌شد نداشت و معتقد، راسخ و عقیده‌مند به کاری که انجام می‌دادند بود و بنده آخرین باری که ایشان را قبل از وفاتشان ملاقات کردم یک هفته قبل از مرضی ایشان بود و دیدم ایشان به شدت مشغول هستند و وقتی از چرایی پرکاری و تلاش‌های سخت علمی ایشان می‌پرسیدم می‌گفتند که دشمنان ما در زمینه تفرقه و اختلاف‌افکنی به شدت مشغول هستند و ما نباید برای ایجاد وحدت لحظه‌ای درنگ کنیم.

نام آیت‌الله واعظ زاده در کنار وحدت و تقریب جاودانه خواهد ماند

آیت‌الله شیخ محسن اراکی از دیگر سخنران این مراسم نکوداشت، یاد و خاطره عالم بزرگ مرحوم آیت‌الله واعظ زاده خراسانی را گرامی داشت و از ایشان به عنوان یکی از پیشگامان عرصه تقریب و وحدت یاد کرد.

عضو مجلس خبرگان رهبری در ادامه اظهار داشت: مسئله وحدت و تقریب از مهم‌ترین رسالت‌های انبیا در طول تاریخ بوده است و بر اساس آیات سوره شوری انبیاء دو مأموریت مهم داشتند اول اقامه دین و دوم یکپارچه‌سازی جامعه بشری در زیر پرچم دین.

آیت‌الله اراکی افزود: از آیات سوره آل‌عمران نیز همین برداشت را می‌توان داشت که مهم‌ترین خطری که جوامع دینی و اسلامی را تهدید می‌کند خطر اختلاف است و آنچه جامعه را از اصل خویش

پدر «تقریب» و سازنده «مکتب»

خاطر داشت. الحمدلله برخی خاطرات ایشان در دو مجلد توسط بنیاد پژوهش‌های آستان قدس رضوی به چاپ رسیده است.

مرحوم آیت‌الله واعظ زاده خراسانی از نظر همگان به عنوان «پدر تقریب» محسوب می‌شود و توانست شاگردان فاضلی در «مکتب تقریب» تربیت کند.

مرحوم استاد مطابق آیه کریمه «اغْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا» تأکید فراوانی بر وحدت امت اسلامی و تقرب مذاهب داشت؛ و به دلیل وجود ۹۰ درصد مشترکات، جایز نمی‌دانست بین مسلمان‌ها تشّت و تفرقه ایجاد شود.

حضرت استاد واعظ زاده خراسانی مشوّق من در راه تقریب و اشاعه و نشر معارف اهل‌بیت (علیهم‌السلام) بود و زمانی که خبر ناگوار رحلت را شنیدم گویی «پدرم» را از دست داده‌ام.

فقدان ایشان برای حوزه، دانشگاه و مجموعه تقریب ثلمه بزرگی است، ان‌شاءالله فرزندان برومند و خانواده ایشان بتوانند تألیفات و خاطرات پدر را منتشر کنند؛ زیرا آثار ایشان می‌تواند روش و منش مناسبی برای احاد ملت ایران از حیث مبانی وحدت و تقریب باشد.

مرحوم استاد ضمن توصیه به علمای اهل سنت مبنی بر توجه عمیق به مفاهیم و مدلول آیات، می‌فرمود مبنای ما مبنای کتاب الله، سنت نبوی و روایات اهل‌بیت(ع) است و سخنان ما راجع به تقریب، هوای نفس و یا سیاست نیست؛ بلکه بر مبنای قرآن و سنت نبوی است.

خدمات والای آیت‌الله واعظ زاده خراسانی در مجموعه تقریب که آثار و برکاتش همین «کنفرانس‌های وحدت اسلامی» می‌باشد، کاملاً مشهود و نمایان است.

ارتباطات مرحوم استاد با شخصیت‌های جهان اسلام بی‌نظیر بود و هر بزرگی که وارد تهران می‌شد در ابتدا، جویای احوال ایشان بود و این نشانه احترام ویژه نخبگان جهان اسلام به علامه فقید است.

حضرت استاد افزون بر سفرهای رسمی که با احترام دعوت می‌شد، به ۵۱ کشور سفر کرد. این سفرها عمدتاً تبدیل علاقه به آثار علمی و تاریخی بود و ساعت‌ها درباره تاریخ و پیشینه علمی آنها تحقیق و یادداشت می‌کرد و تا همین اواخر از یک حافظه بسیار قوی برخوردار بود و جزئیات را به

جهان اسلام قرار گرفته است. بارها از مفتیان اعظم جهان اسلام و نخبگان دانشگاهی شنیدم که کمتر کتابی به عمق آثار علامه واعظ زاده خراسانی دیده‌اند؛ افزون بر این که ده‌ها کتاب در زمینه وحدت و تقریب و صدها مقاله تحقیقی به چاپ رسانده است.

هرگز یادم نمی‌رود در اوایل دهه هفتاد حضرت استاد در خانه خدا یک روز صبح تا عصر بدون دسترسی به منابع و در اختیار داشتن کتاب، نامه‌ای بسیار محکم و مستدل به مفتی اعظم عربستان آقای «بن باز» نوشت و در آن نامه به شبهاتی که از سوی علمای اهل سنت مطرح شده بود، با ذکر منبع پاسخ گفته بود و برای من عجیب بود.

مفتی سعودی بعد از ۱۱ ماه طی نامه‌ای پاسخی تشریفاتی ارسال کرد و معلوم بود در پاسخ دادن به سؤالات علامه فرزانه درمانده است.

افتخار داشتم مرحوم استاد را در برخی سفرهای خارج از کشور همراهی کنم؛ در مکه، مغرب، پاکستان و افغانستان شاهد بودم علمای بزرگ آنجا ایشان را تکریم می‌کردند و برایشان احترام فراوانی قائل بودند.

دکتر محمدحسن تبرائیان، دستیار ارشد و مشاور دبیرکل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی (از بدو تأسیس تاکنون)، مؤلف، مترجم، استاد دانشگاه و قائم مقام امور بین‌الملل مجمع تقریب در یادداشتی شفاهی به بیان اجمالی شاخصه‌های علمی و اجتماعی مرحوم آیت‌الله شیخ محمد واعظ زاده خراسانی پرداخته است.

از ابتدای تأسیس مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی که به امر مبارک حضرت آیت‌الله خامنه‌ای انجام شد، افتخار داشتم به مدت ده سال به عنوان دستیار ارشد و مشاور نخستین دبیرکل این مجموعه در خدمت حضرت آیت‌الله واعظ زاده خراسانی (رضوان‌الله‌تعالی‌علیه) باشم.

ایشان شخصیتی نام‌آشنا و معروف در جهان اسلام بود و همه برای دانش ایشان در عرصه‌های مختلف معارف اسلامی احترام خاصی قائل بودند.

آثار علمی ایشان به‌ویژه «المعجم فی فقه لغه القرآن و سر بلاغه»، «نصوص الإقتصاد الإسلامي» و «نصوص فی علوم القرآن» باقیات و صالحات این اندیشمند فرزانه است که مورد استفاده تمام بزرگان

نشریه مرکز بررسی‌های اسلامی

دوهفته‌نامه سیاسی، اجتماعی، فرهنگی

صاحب امتیاز و مدیرمسئول: سیدهادی خسروشاهی

نشانی: قم / خیابان شهدا (مفاتیح) / نبش ممتاز

تلفکس: ۳۷۷۴۱۴۲۳ صندوق پستی: ۱۳۶ چاپ: ولیعصر

سایت‌های مرکز

مرکز بررسی‌های اسلامی: www.iscq.ir

استاد خسروشاهی: www.khosroshahi.org

کلیه شروق: www.ketab.ir/shorouh

پست الکترونیکی: besatonline@gmail.com

شماره‌های نشریه بهشت

از سال ۱۳۸۷ به بعد، در سایت مرکز بررسی‌های اسلامی به نشانی: www.iscq.ir در دسترس می‌باشد

و مخالف هرگونه سازش بین ایران و دول غربی است.» [۱۲]

علاوه بر اعترافات آمریکایی‌ها در مورد روحیه آمریکا ستیزی آیت‌الله کاشانی، باج ندادن و کنار نیامدن او با بیگانگان، روزنامه «ژورنال دژیت» چاپ قاهره نیز با توجه به موضع‌گیری‌های تند آیت‌الله کاشانی به دخالت آمریکا در قضایای کشور به خصوص قضیه نفت می‌گوید: آیت‌الله کاشانی جدا با هرگونه سازشی در قضیه نفت مخالف است در صورتی که مصدق می‌گوید دیگر وقت لجاجت گذشته و برای رفع بحران اقتصادی و بهبود اوضاع کشور باید به نحوی قضیه نفت با انگلیس و آمریکا حل شود. [۱۳]

پی‌نوشت‌ها:

۱- خاطرات دکتر محمود شروین، تدوین حمید کریمی‌پور، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، تهران. ۱۳۸۴ ص ۲۳۹

۲- آیت‌الله کاشانی و نفت، گردآورنده، حسین گلبیدی، انتشارات اسلامی، تهران چاپ اول ۱۳۸۰ ص ۲۱۸

۳- آیت‌الله کاشانی و سیاست، مهوش سادات علوی، مؤسسه انتشارات سوره. چاپ اول ۱۳۷۸ ص ۱۰۲

۴- مجموعه‌ای از مکتوبات، سخنرانی‌ها و پیام‌های آیت‌الله کاشانی ج. ۲، محمد دهنوی. شرکت سهام خاص. چاپ اول ۱۳۶۲. ص ۱۲۹

۵- بازخوانی نهضت ملی ایران، حجت‌الاسلام روح‌الله حسینیان، تهران: مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ص ۲۷۳

۶- آیت‌الله کاشانی و نفت، ص ۲۵۸

۷- نهضت روحانیون ایران ج (۲). علی دوانی. مرکز اسناد انقلاب اسلامی. چاپ سوم تابستان ۱۳۹۴. ص ۵۳۹

۸- نهضت روحانیون ایران ج (۲). ص ۵۴۸

۹- مبارز نستوه (آیت الله کاشانی)، عباس سلیمان نژاد. مرکز اسناد انقلاب اسلامی. تهران. چاپ اول ۱۳۸۰. ص ۱۲۸

۱۰- مجموعه‌ای از مکتوبات، سخنرانی‌ها و پیام‌های آیت‌الله کاشانی ج. ۴، محمد دهنوی. شرکت سهام خاص. چاپ اول ۱۳۶۲. ص ۱۵۳

۱۱- بازخوانی نهضت ملی ایران. ص ۲۷۲.

۱۲- خاطرات دکتر محمود شروین. ص ۲۳۵

۱۳- روحانیت و اسرار فاش نشده از نهضت ملی صنعت نفت، ص ۱۸۳

امین خدابخشی

کتابخانه مرکز بررسی‌های اسلامی

نشانی: پردیسان، بلوار دانشگاه، انتهای بلوار سلمان فارسی، خیابان شهید

مخلص، خیابان دوم

تلفن: ۰۲۵ - ۳۲۸۰۷۵۵۶

مروری بر مبارزات آیت‌الله کاشانی با آمریکا

ایران که با نیت استعمار کشور صورت می‌گیرد، می‌گوید: «آمریکا آنچه تا کنون به ایران وعده داده انجام نداده زیرا از یک طرف نمی‌خواهد کاری در مخالفت با انگلیسی‌ها انجام دهد و از طرف دیگر بیم دارد که همراهی با ایران در مشکلات نفت، موجب لطمه به منافع او در عربستان سعودی و دیگر نقاط خاورمیانه بشود. درباره کمک اصل چهارم (ترومن) هم، که این کمک‌ها از دایره حرف خارج نشده و اگر آمریکا خیال کند با این قبیل کمک‌ها و مواعید، ایران وارد بلوک غربی خواهد شد دچار اشتباه است، ما با چنین امری همراه نیستیم و ملت ما هرگز زیر بار نخواهد رفت.» [۳]

یکی دیگر از مواضع تند آیت‌الله کاشانی علیه دخالت آمریکاییان در ایران، پاسخی است که او به سؤال آندره موری نویسنده فرانسوی در خصوص حل مسئله نفت تحت نظر آمریکا یا بانک بین‌المللی، می‌دهد. آیت‌الله کاشانی می‌گوید: «اگر [آمریکاییان] بخواهند به بهانه کمک به ما در بهره‌برداری از منابع نفت؛ اعمال نفوذهای استقلال شکنانه بکنند ما از آن کمک صرف نظر خواهیم کرد و مداخله کنندگان را نیز مانند عمال شرکت سابق از کشور خود بیرون خواهیم راند.» [۴]

آیت‌الله کاشانی در مقابله با سیاست فریبکارانه آمریکا - که در جریان ۲۸ مرداد روشن شد- خواهان سیاست عزت‌مدارانه بود [۵] و در مصاحبه با روزنامه آمریکایی هرال تریبون، سخت بر آمریکا و رابطه او با انگلیس در قضیه نفت می‌تازد و ضمن دفاع از مواضع و عزت ایرانی می‌گوید: «همراهی سیاستمداران آمریکایی با دولت انگلیس در قضیه نفت ملت ایران را چنان رنجانده است، که گمان نمی‌رود کمک‌های مختصر اصل چهارم و کمک نظامی و غیره هرگز بتواند این رنجش را از بین ببرد. ملت ایران از آمریکا خواهان کمک مالی نیست... ما هرگز به دریوزگی نزد آمریکایی نمی‌رویم.» [۶]

هشدار آیت‌الله کاشانی به مصدق

یکی از نکته‌سنجی‌های دقیق آیت‌الله کاشانی در قبال سیاست‌های آمریکا را می‌توان نگارش نامه او به مصدق دانست. یک روز قبل از وقوع کودتای ۲۸ مرداد وی ضمن نگارش نامه‌ای به مصدق و آگاهی به او در مورد احتمال وقوع کودتا بار دیگر پرده از چهره واقعی آمریکا بر می‌دارد. در این پیام آیت‌الله بار دیگر با بدبینی‌ای که نسبت به سیاست آمریکا دارد، سعی در خنثی کردن توطئه آنها دارد و در مورد سیاست دوگانه و استعماری آمریکا در مواجهه با مصدق به او هشدار می‌دهد که: اگر نقشه شما نیست که مانند سی‌ام تیر عقب‌نشینی کنید و به ظاهر قهرمان زمان بمانید و اگر حدس و نظر من صحیح نیست که همان‌طور که در آخرین ملاقاتم در دزاشیب به شما گفتم و به «هندرسن» گوشزد کردم که آمریکا ما را در گرفتن نفت از انگلیسی‌ها کمک کرد و حالا به صورت ملی و دنیاپسندی می‌خواهد به دست جناب‌عالی این ثروت ما را به چنگ آورد.... اگر به راستی در این فکر اشتباه می‌کنم با اظهار تمایل شما، سیدمصطفی و ناصرخان قشقایی را برای مذاکره خدمت می‌فرستم، خدا به همه رحم بفرماید.» [۷] هرچند مصدق جواب سربالا به آیت‌الله کاشانی می‌دهد اما بعدها معلوم شد که تحلیل و شناخت آیت‌الله کاشانی درست بوده است.

مبارزات ضدآمریکایی آیت‌الله کاشانی در جریان کنسرسیوم

از دیگر واکنش‌های دقیق و بجای آیت‌الله کاشانی نسبت به سیاست‌های استعمارگرانه آمریکا، اعتراض وی به قرارداد کنسرسیوم است. آیت‌الله کاشانی که پس از کودتای ۲۸ مرداد با بی‌مهری مواجه شده بود، با وجود همه صدمات و خاطرات تلخ و محرومیت‌های سیاسی که دیده بود در آن محیط پلیسی و خفقان، با صدور اعلامیه‌ای ضمن سرزنش آمریکا، دخالت او در

مجله «نیوزویک» وابسته به مقامات وزارت خارجه آمریکا در خصوص آمریکاستیزی آیت‌الله کاشانی نوشت: «آیت‌الله کاشانی با روش تند و خشونت آمیز خود، تمام اقدامات مصلحانه دکتر مصدق را در راه حل مسالمت‌آمیز مسأله نفت عقیم گذاشته است، آیت‌الله کاشانی علاوه بر تنفر به انگلیسی‌ها با آمریکایی‌ها نیز کینه و دشمنی مخصوص دارد و مخالف هرگونه سازش بین ایران و دول غربی است.»

پایگاه مرکز اسناد انقلاب اسلامی - با آشکار شدن فعالیت‌ها و دخالت‌های آمریکاییان در اوضاع سیاسی ایران بسیاری از شخصیت‌های سیاسی و فرهنگی کشور از روی ترس یا ضعف با دخالت‌ها و توطئه‌های آمریکاییان در ایران کنار آمده بودند. عده‌ای نیز فریب سیاست دوگانه و وعده‌های آمریکا را خورده و با اعتماد به آمریکا، دست همکاری به سوی او دراز کرده بودند. در این بین آیت‌الله سید ابوالقاسم کاشانی از همان ابتدا با شناخت ماهیت استکباری آمریکا بنای مبارزه با سیاست‌های آمریکا را گذاشت و با مبارزه و موضع‌گیری‌های خود علیه آمریکا مردم را در جریان مداخلات استقلال شکنانه آنها قرار داد.

وی در پیامی در ۲۹ اردیبهشت ۱۳۳۱ به رفتار دوگانه آمریکا اعتراض کرد و گفت: «بسیار موجب تعجب است که دولت آمریکا که مدعی طرفداری از ملل ضعیف است برخلاف روح معاضدت و مساعدتی که نسبت به ملل آزاد جهان ابراز می‌دارد رفتار و اقدام نماید و تعهداتی را که در تأمین آزادی و حق حاکمیت ملت‌ها در سازمان ملل متحد (متفق) نموده زیر پا بگذارد و تحت تأثیر ایادی خبیثه شرکت سابق واقع شده و در لباس صلاح اندیشی اظهاراتی را در امر نفت بکند که جز جلب نفرت و خصومت ملت ایران نتیجه‌ای نداشته باشد.» [۱]

او در همین پیام از مردمی که به دعوت وی در میدان بهارستان تجمع کرده بودند می‌خواهد که خشم و تنفر خود نسبت به آمریکایی‌ها و مداخلات استقلال شکنانه آنها را به جهانیان اعلام کنند.

مبارزات آیت‌الله کاشانی با آمریکا در دهه ۳۰

روح استکبارستیزی آیت‌الله کاشانی باعث شده بود که در آن فضای پلیسی و خفقان سیاسی در مصاحبه‌هایی که با شبکه‌های مختلف دنیا داشت بدون ترس و واهمه پرده از چهره واقعی آمریکا بردارد، نقشه‌های آنان را برملا کند و قاطعانه از مواضع ملت ایران در برابر توطئه‌های آمریکاییان دفاع کند. از این رو در مصاحبه‌ای با کاپلانکو خبرنگار یونانی اتنیکا و ذبیح خبرنگار و روزنامه دلیلی در آذرماه ۱۳۳۰ راجع به سیاست‌های استعماری آمریکا علیه ایران می‌گوید: «تا به حال نفعی از آمریکایی‌ها نبرده‌ایم بلکه در جنگ دوم جهانی خسارت زیادی به ایران وارد کردند چقدر ایران تلف نفوسی و مالی داد. راه آهن را که به خون جگر این ملت تهیه شده بود فرسوده کردند و جبران آن ضررها را نه تنها نکردند بلکه در آخر کار، آهن قراضه‌هایی را که نمی‌توانستند به آمریکا حمل کنند به چندین میلیون دلار به ما فروختند و آن حکومت‌های خانی که دست‌نشانده اجنبی بودند آن‌ها را قبول کرده و میلیون‌ها دلار از خزانه این ملت فقیر به آن‌ها پرداختند، راجع به سیاست آمریکا به مصداق این ضرب‌المثل معرف باید گفت: «مرا به خیر تو امید نیست شر مرسان» و در مسئله نفت که حق مسلم و قانونی ایران بود، که صنعت خود را ملی کند با انگلیس‌ها همراهی کردند و اعتنایی به حق مسلم ما ننمودند. قرض هم از آنها نمی‌خواهیم حاجتی به آنها درباب مادیات و اقتصادیات نداریم.» [۲]

همچنین در مصاحبه با ایلین تراویس خبرنگار آمریکایی آژانس اینترنشنال نیوز سرویس و روزنامه دلیلی میل و خبرنگار باختر امروز در اسفندماه ۱۳۳۰ در مورد وعده‌های کمک آمریکایی‌ها به